

CENTER
FOR
DEFENSE
REFORMS

KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG

Д О П О В І Д Ь

МЕТОДИЧКА З САМОВИЗНАЧЕННЯ:

ЯК РФ ЕКСПЛУАТУЄ СЕПАРАТИСТСЬКІ
РУХИ В ЄВРОПІ

ЦЕНТР ОБОРОННИХ РЕФОРМ

МЕТОДИЧКА З САМОВИЗНАЧЕННЯ: ЯК РФ ЕКСПЛУАТУЄ СЕПАРАТИСТСЬКІ РУХИ В ЄВРОПІ

Видавець:

Філія Фонду Конрада Аденауера З.О. в Україні

Усі права захищені. Запити щодо рецензійних примірників та інші звернення стосовно цієї публікації слід надсилати видавцю. Відповідальність за погляди, висновки та рекомендації, висловлені в даній публікації, повністю покладається на автора (авторів), і їх інтерпретації не обов'язково відображають погляди чи політику Фонду Конрада Аденауера.

Публікація підготовлена в рамках програми, що фінансуються Konrad-Adenauer-Stiftung e.V. (Федеративна Республіка Німеччина), за сприяння Філії Фонду Конрада Аденауера з.о. в Україні.

РЕЗЮМЕ

Поряд зі заходами, спрямованими на дестабілізацію Європейського Союзу, російські спеціальні служби здійснюють операції з підтримки сепаратистських рухів у державах-членах ЄС. Виявлено їхню взаємодію з організаціями, що діють в Ірландії, Каталонії (Іспанія), Фландрії (Бельгія), Саксонії (Німеччина), Савойї (Франція), Моравії (Чехія) та Венето (Італія). Ці організації представлені як крайніми правими, так і крайніми лівими групами. Для крайніх правих сепаратистських рухів характерна глибока інтеграція в ідентаристські мережі, а також стійка тенденція до радикалізації їхньої діяльності.

Ключовими ланками виявлених мереж є структури, що мають ознаки прикриття російських спеціальних служб, зокрема російської воєнної розвідки (ГРУ). Серед них – сербська охоронна компанія EBSSA, на базі якої пройшли військово-тактичну підготовку сепаратисти з Ірландії та Фландрії; видання Geopolitica.ru з яким співпрацює лідер каталонських сепаратистів; заснований офіцером ГРУ Євгенієм Прігожини «Фонд боротьби з репресіями» з яким має зв'язки радник керівника сепаратистів у Савойї та «Правфонд», фінансування від якого отримували представники автономістських кіл в Моравії. Також, встановлено зв'язки сепаратистських груп з організаціями, що є інструментами м'якої сили РФ - фонд «Россотрудничество» та КСОРС, з якими пов'язані сепаратисти в Саксонії та італійському Венето. Виявлено також роботу організацій-прикриття ФСБ РФ, зокрема 2-ї Служби ФСБ в середовищі ірландських республіканських груп та 5-ї Служби ФСБ з сепаратистськими групами в Італії.

Такі сепаратистські актори здійснюють вплив, спрямований не лише на досягнення незалежності відповідних регіонів, але й на посилення напруги між країнами-членами ЄС. До прикладу, німецький сепаратистський рух «Вільна Саксонія», що вимагає включення до нової держави польських територій.

Активності сепаратистських груп в рамках ідентаристського руху координуються з його номінальним лідером Мартіном Селлнером. Встановлено, що роботодавцями Селлнера є німецький ультраправий журнал Compact та журнал Sezession. Обидва видання мають історію отримання фінансування та партнерських відносин з афілійованими з урядом РФ організаціями, зокрема Центром континентального співробітництва (Zentrum für Kontinentale Zusammenarbeit). Безпосереднім роботодавцем та натхненником Селлнера є один з ключових ідеологів «нових правих» Гьотц Кубічек, що у 2025 році відвідував Москву та має професійні й бізнес-відносини з запрошеним лектором Вищої школи економіки в Москві та співробітником Радм зовнішньої та оборонної політики (СВОП) Філіпом Фомічевим.

Характерною рисою діяльності сепаратистських рухів є також прагнення до отримання політичного представництва. У цьому їм часто сприяють політичні партії, які мають задокументовані зв'язки з Російською Федерацією. Найяскравішим прикладом є діяльність одного з лідерів фламандської сепаратистської партії Vlaams Belang Філіпа Девінтера, який, попри публічне дистанціювання від РФ, був викритий у співпраці з організацією-прикриттям російських спеціальних служб «Голос Європи». Аналогічно, сепаратистський рух у Саксонії («Вільна Саксонія») на регіональному рівні тісно співпрацює з партією «Альтернатива для Німеччини» (AfD), представники якої були викриті у співпраці з 5-ю службою ФСБ РФ.

ІРЛАНДІЯ

Ірландія у зв'язку зі своїм нейтральним статусом, відкритим кордоном з Великою Британією та недосконалим законодавством у сфері протидії іноземним спецслужбам традиційно розглядалася Росією, а раніше Радянським Союзом, як зручний хаб для своїх операцій. Серед іншого, такі операції були спрямовані на дестабілізацію Великої Британії і, як наслідок, на ослаблення ключового союзника США в Європі. Як зазначається у [праці](#) британського історика та дослідника діяльності спецслужб Крістофера Ендрю «Щит і меч» (*The Sword and the Shield: The Mitrokhin Archive and the Secret History of the KGB*), підготовлений на основі архіву співробітника Першого головного управління КДБ СРСР Василя Мітрохіна, з цією метою КДБ СРСР постачав озброєння Ірландській республіканській армії (IRA).

Ірландія у зв'язку зі своїм нейтральним статусом,
відкритим кордоном з Великою Британією
та недосконалим законодавством у сфері протидії
іноземним спецслужбам традиційно розглядалася
Росією як зручний хаб для своїх операцій

Показовою для сучасних операцій російських спецслужб є справа оперативника СВР РФ (Служба внешней разведки) **Сергея Прокоп'єва** (*Сергей Прокопьев*), який у 2019–2022 роках [перебував](#) в Ірландії під дипломатичним прикриттям радника політичної секції посольства РФ. Серед основних напрямків його діяльності було здійснення впливу на ірландських радикалів як з республіканського, так і з лоялістського таборів. [Метою](#) контактів було загострення протистояння між цими групами на тлі Brexit і труднощів зі збереженням відкритого ірландського кордону, наслідками чого мали стати внутрішня дестабілізація Великої Британії, погіршення ірландсько-британських відносин та подальший негативний вплив на відносини Британії з ЄС і Ірландії з НАТО. Важливим успіхом Прокоп'єва стало встановлення особливих відносин з депутатом ірландського парламенту (позивний «Кобальт»), який добровільно надавав йому допомогу, використовуючи власний вплив і контакти, зокрема для провокування конфліктів усередині уряду Ірландії. [Офіційною](#) реакцією Ірландії в 2022 році стало вислання Сергея Прокоп'єва та двох його колег – співробітника СВР **Владіміра Васильчіка** (*Владимир Васильчик*) та полковника ГРУ **Ігоря Молянова** (*Игорь Молянов*).

Викриття діяльності Прокоп'єва свідчить про інтерес російських спецслужб до роботи з радикальними середовищами Ірландії як республіканського, так і лоялістського спрямування з метою дестабілізації Великої Британії, підриву англо-ірландських відносин та досягнення інших цілей російського уряду, у тому числі пов'язаних з війною РФ проти України.

ІРЛАНДСЬКА РЕСПУБЛІКАНСЬКА СОЦІАЛІСТИЧНА ПАРТІЯ

У республіканському середовищі у цьому контексті уваги заслуговують **Ірландська республіканська соціалістична партія** (*Irish Republican Socialist Party*, далі – IRSP), що виступає за вихід Північної Ірландії зі складу Великої Британії та її об'єднання з Республікою Ірландія, а також її силове крило – **Ірландська національно-визвольна армія** (INLA), що [заборонена](#) урядом Великої Британії та включена до переліку організацій, пов'язаних із ірландським тероризмом.

Ще у 2015 році IRSP увійшла до міжнародної мережі сепаратистських рухів, що її вибудовувала 2 Служба ФСБ РФ (Служба із захисту конституційного ладу та боротьби з тероризмом) [під прикриттям](#) «**Антиглобалістського руху Росії**» (Антиглобалистское движение, далі – АГДР). Тоді ж делегація IRSP, зокрема **Шон Карлін** (*Sean Carlin*) та **Майкл МакЛафлін** (*Michael McLaughlin*), [взяла участь](#) у конференції «Діалог націй» у Москві, організованій АГДР. Під час конференції представники IRSP заявили про вимогу «повного військового, економічного та політичного виходу ЄС, НАТО та Об'єднаного Королівства з Ірландії». У рамках візиту делегація IRSP також відвідала окуповані території Донбасу та [провела](#) зустрічі з представниками так званих «профспілок» регіону.

Один з лідерів
сепаратистів
в Ірландії Натан
Гастінгс під час
проходження
військово-так-
тичної підготов-
ки в Сербії,
2025 рік

Після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році IRSP [долучилася](#) до мережі міжнародного «**Антиімперіалістичного фронту**» (*Anti-Imperialist Front, AIF*), що активно взаємодіє з **Комуністичною партією Російської Федерації (КПРФ)** та здійснює вплив, який відповідає інтересам російського уряду у ході російсько-української війни. Так, у березні 2023 року делегація AIF [взяла участь](#) у так званому «Антифашистському каравані» – поїздки до окупованих територій Донбасу, покликаний створити видимість «міжнародної підтримки» так званих «ДНР» і «ЛНР». А у квітні 2025 року представники AIF [відвідали](#) Москву для участі у «II Міжнародному антифашистському форумі», що організовує КПРФ й використовує як платформу для координації лівих рухів з різних країн світу.

Інструктор EBSSA
Євгеній Петрушин
(позивний
«Гестапо», на
фото справа),
колишній спец-
призначенець
підрозділу ФСБ
«Альфа»

Ірландська республіканська соціалістична партія бере участь у діяльності «Антиімперіалістичної платформи» (AIF). У жовтні 2022 року на форумі AIF в Афінах [виступив](#) представник партії **Натан Гастінгс** (*Nathan Hastings*). Під час заходу він заявив про «рішучий намір IRSP кинути виклик імперіалістичним силам Британії». За даними видання [Irish Independent](#), проведення форуму було профінансоване російською стороною, а серед учасників заходу також були представники так званих «ДНР» і «ЛНР».

З урахуванням радянського досвіду підтримки IRA та сьогоденного тренду на радикалізацію російської гібридної війни проти Заходу, уваги заслуговує факт [проходження](#) Натаном Гастінгсом тренінгу з тактичної та вогневої підготовки в Сербії у 2025 році. Аналіз відкритих даних свідчить, що навчання проводила приватна сербська компанія **EBSSA** (*European Bodyguard & Security Services Association*), що має ознаки організації-прикриття спецслужб РФ. [Власником](#) EBSSA є колишній російський спецпризначенець **Рустам Богданов** (*Рустам Богданов*). Інструкторський

склад компанії також [сформований](#) переважно з колишніх співробітників російських силових структур, [зокрема ГРУ](#). Тренування EBSSA [проводяться](#) на інфраструктурі приватної російської військової компанії «ЕНОТ Corp», яка раніше діяла в Сербії та співпрацювала з російською воєнною розвідкою ГРУ. Бійці, які проходили підготовку на базі EBSSA, згодом [рекрутувалися](#) до так званої ПВК «Вагнера» – організації-прикриття ГРУ. Загалом, EBSSA здійснює підготовку найманців для участі у бойових діях у «гарячих точках» по всьому світу, включно з воєнною агресією проти України.

У свою чергу **Irish Republican Socialist Party** (IRSP), продовжує активну роботу на політичному та громадському рівнях, спрямовану на погіршення британсько-ірландських відносин та вихід Північної Ірландії зі складу Великої Британії. Так, у [заяві](#) 2025 року IRSP повідомила про активізацію кампанії YES FOR UNITY, спрямованої на [організацію](#) референдуму щодо об'єднання Ірландії. Відповідно до [положень](#) Белфастської угоди (Good Friday) від 10 квітня 1998 року, статус Північної Ірландії може бути змінений шляхом голо-

сування більшості її населення. IRSP [декларує](#) підтримку саме цього механізму, водночас у своїй заяві зазначає, що у випадку, якщо, за її оцінкою, процес проведення референдуму буде блокуватися, «республіканці змушені будуть розглянути інші політично зумовлені альтернативи», без уточнення змісту таких альтернатив.

Історично збройним крилом IRSP є **Ірландська національна визвольна армія** (INLA). Попри формальну заборону діяльності, INLA продовжує [фігурувати](#) у насильницьких інцидентах на території Ірландії. У 2024 році видання [Belfast Telegraph](#) із посиланням на джерела у британській розвідувальній спільноті повідомило про ймовірне отримання INLA фінансування з Росії.

Сьогодні Натан Гастінгс є [одним](#) з лідерів радикальної республіканської групи **Республіканський фронт** (*Fronta Poblachtach*), яка також здійснює вплив, направлений на погіршення британсько-ірландських відносин та [радикалізацію](#) антиімigrantських настроїв у Ірландії. Fronta Poblachtach [проводить](#) акції та протести проти «британської присутності в Ірландії», окремі заходи спрямовані проти НАТО, США та [ЄС](#), а також активно [рекрутує](#) до організації нових членів.

Спільною рисою для практично всіх сепаратистських рухів у даному дослідженні є спроба отримання політичного представництва – у 2024 році Натан Гастінгс [балотувався](#) на місцевих виборах до міської ради Дубліна як незалежний кандидат.

IRSP брала активну участь в антиукраїнській акції в Дубліні, організованій Координаційною радою російських співвітчизників (КСОРС), 2022 рік

IRSP та INLA беруть участь у здійсненні вигідного РФ впливу також за іншими напрямками, у тому числі у ході російсько-української війни. До прикладу, у жовтні 2022 року в Дубліні [відбулася](#) антиукраїнська акція, організована **Координаційною радою російських співвітчизників у Ірландії** (КСОРС) – структурою, що є інструментом російського впливу за кордоном. У заході

брали участь особи, пов'язані з IRSP, зокрема й Натан Гастінгс. Під час акції представники російського державного «Первого канала» взяли інтерв'ю у Гастінгса, який публічно [озвучив](#) тези про «неонацистський київський режим» та «вбивства на Донбасі», дублюючи офіційну позицію уряду РФ.

Координаційна рада російських співвітчизників у Ірландії (КСОРС) взаємодіяла також з іншою ірландською організацією **Truth and Neutrality Alliance** (TNA), створеною у 2022 році. TNA позиціонує себе як рух за нейтралітет Ірландії та виступає проти членства в НАТО, зокрема брала участь у [протестах](#) проти використання аеропорту Шеннон американськими військово-повітряними силами.

Одним із лідерів TNA є **Джон Коннолі (John Conolly)** – колишній учасник Real IRA, засуджений до 14 років ув'язнення за терористичну діяльність. У відкритих джерелах його також [пов'язують](#) із Continuity IRA (CIRA). У травні 2025 року Коннолі взяв участь у заході до 80-ї річниці перемоги СРСР, організованому КСОРС. Під час виступу він публічно підтримав позицію Росії щодо війни проти України та продемонстрував фотографію ірландця, який, за його словами, загинув в Україні. У жовтні 2024 року Коннолі також [відвідав](#) посольство Російської Федерації у Дубліні. У зустрічі брав участь заступник голови дипломатичної місії Ігорь Алексєєв (Игорь Алексеев).

Колишній учасник Real IRA, засуджений до 14 років ув'язнення за терористичну діяльність, Джон Коннолі на акції, організованій посольством РФ, Дублін, 2025

Що ж стосується **IRSP** та **Fronta Poblachtach** то обидві організації вже анонсували у 2026 році продовження власної діяльності спрямованої на «вихід Британії з Ірландії». IRSP у власній заяві від 1 січня 2026 року заявила про намір «подвоїти зусилля з досягнення «єдності Ірландії» та планує будівництво організованих робітничих спільнот по всій Ірландії. Fronta Poblachtach [розпочала](#) рік з кампанії проти «британського та європейського імперіалізму».

КАТАЛОНИЯ

У період піку конфронтації прихильників незалежності Каталонії з урядом у Мадриді у 2016 – 2017 роках, співробітники підрозділу ГУ ГШ ВС РФ (ГРУ) 29155, що завжди [спеціалізувався](#) на політичній дестабілізації та захопленні влади, [працювали](#) в Барселоні з метою використання кризи для [дестабілізації](#) Іспанії. При цьому, з метою [ескалації](#) такої кризи, російськими спецслужбами було задіяно комплекс інструментів підривної діяльності – від пропаганди та дезінформаційних операцій до надання фінансової й організаційної підтримки ключовим акторам.

В Іспанії було порушено низку кримінальних справ, пов'язаних із фінансуванням і [зв'язками](#) сепаратистів з РФ (зокрема, розслідування «справи Волхова»). Утім, у березні 2025 року Високий суд Іспанії [закрив](#) ключову справу проти колишнього глави уряду Каталонії та екс-лідера сепаратистського руху «Junts per Catalunya» **Карлеса Пучдемона** (*Carles Puigdemont*). З 2023 року «Junts per Catalunya» входить до коаліції уряду Іспанії.

З метою ескалації політичної кризи в Каталонії, російськими спецслужбами було задіяно комплекс інструментів підривної діяльності – від пропаганди та дезінформаційних операцій до надання фінансової й організаційної підтримки ключовим акторам

У відповідь на резонанс, викликаний російським втручанням у процеси в Каталонії, в Брюсселі закликали посилити протидію дезінформації: наприклад, **East StratCom Task Force** (підрозділ ЄС) значно [розширив](#) моніторинг фейкових сюжетів про Каталонію. У подальший період спостерігалось зменшення кількості публічних інформаційних матеріалів російських державних медіа, присвячених незалежності Каталонії: зокрема, у 2025 році на іспаномовній версії Russia Today не зафіксовано окремих публікацій на цю тему. Водночас тема російського впливу на каталонських сепаратистів дедалі рідше фігурує у публічному експертному дискурсі.

З огляду на те, що агентура впливу залишається одним із ключових інструментів російських активних заходів, аналіз поточної ситуації в Каталонії не дає підстав стверджувати, що російська сторона відмовилася від інтересу до каталонського сепаратизму та можливості його використання для досягнення власних цілей. Водночас зберігаються й передумови для потенційного прихованого впливу: згідно з [опитуванням](#) Centre d'Estudis d'Opinió (CEO), станом на 2025 рік 39% каталонців підтримували ідею повної незалежності регіону.

ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ «SOM CATALANS» (МИ – КАТАЛОНЦІ)

У цьому контексті уваги заслуговує ультраправа, ксенофобська політична партія «**Som Catalans**» (Ми – каталонці), що [виступає](#) проти «іспанського колоніалізму» та вимагає повної незалежності Каталонії від Мадрида. [Характерною](#) рисою діяльності політичної сили є вплив, спрямований на дискредитацію переговорів каталонського уряду з Мадридом щодо питань автономії та актуалізацію сепаратистських прагнень регіону. «Som Catalans» вирізняються конфронтаційною позицією навіть щодо інших пронезалежницьких груп в регіоні – у жовтні 2025 року, на восьму річницю референдуму 2017 року, партія [опублікувала](#) критику основних лідерів сепаратистських рухів Каталонії за нібито «підкорення Мадриду».

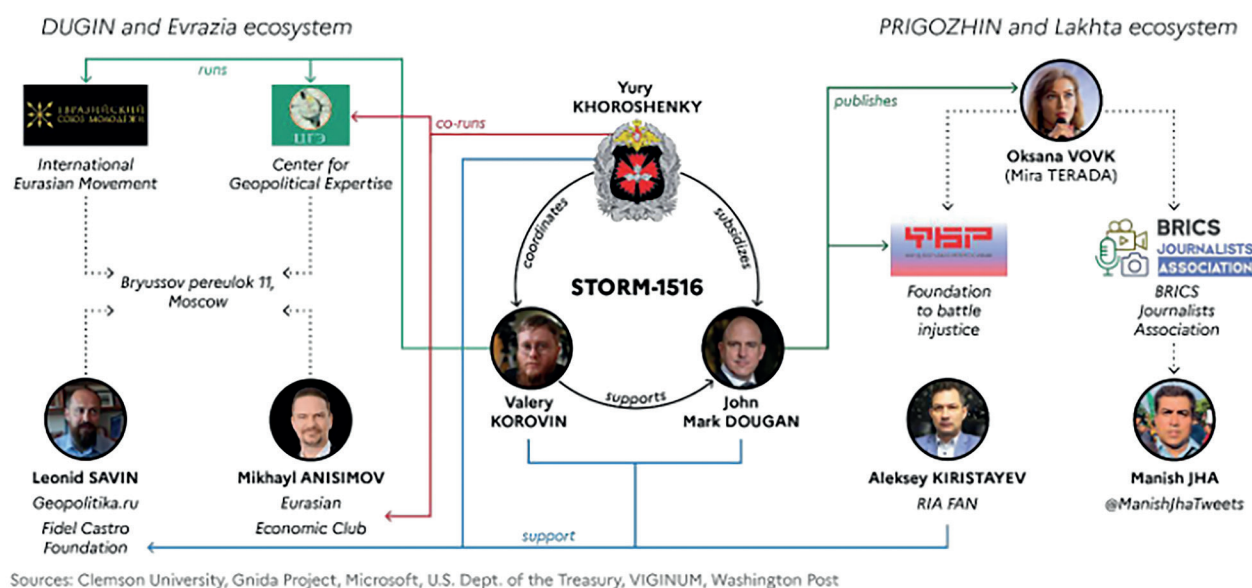

Лідер каталонської сепаратистської партії «SOM Catalans» Енріке Равелло у якості «міжнародного спостерігача» на псевдо-референдумі в окупованому Криму

Співзасновник та один із лідерів партії **Енріке Равелло** (*Enrique Ravello Barber*) є [вихідцем](#) з іспанської неонацистської організації **CEDADE** (*Círculo de Amigos de Europa*), з якою ще з кінця 1980-х років [вибудовував](#) зв'язки нині стратегічний радник Адміністрації президента РФ **Александр Дугін** (*Александр Дугин*). До заснування «SOM Catalans» Равелло був лідером **Республіканського соціалістичного руху** (*Movimiento Social Republicano, MSR*), що був [ключовим](#) партнером Дугіна при побудові ним мережі впливу в Іспанії. Серед іншого, MSR [організував](#) візит Александра Дугіна до Іспанії та презентацію іспаномовної версії його книги «Четверта політична теорія» (*Четвертая политическая теория*). Передмову до видання написав близький

соратник Равелло, засновник CEDADE **Ісідро-Хуан Паласіос** (*Isidro-Juan Palacios*). У 2025 році іспанські ультраправі з партії Democracia Nacional, заснованої колишніми членами CEDADE, [увійшли](#) до нової неонацистської міжнародної мережі «Паладіни», створеної Дугіним та наближеним до Кремля російським олігархом **Константіном Малофєєвим** (*Константин Малофеев*).

У 2014 році Енріке Равелло [відвідав](#) окупований Крим як так званий «міжнародний спостерігач» на незаконному референдумі. Візит було організовано **Євразійською обсерваторією задля демократії та виборів** (*Eurasian Observatory for Democracy and Elections*), яку очолював пов'язаний професійними зв'язками з Александром Дугіним бельгійський активіст **Люк Мішель** (*Luc Michel*). EODE фінансувалася російським урядом та використовувалася у рамках заходів з легалізації окупації українських територій. Під час візиту Равелло дав інтерв'ю російському державному медіа [Russia Today](#), у якому заявив про «прозорість та законність референдуму».

Сьогодні Енріке Равелло є автором видання Geopolitika.ru, що входить до екосистеми ГРУ

Сьогодні **Енрік Равелло** є [автором](#) видання Geopolitika.ru, [партнером](#) якого є Центр геополітичної експертизи (Center for Geopolitical Expertise, CGE), очолюваний **Валерієм Коровіним** (Валерий Коровин). За даними [Мінфіну](#) США, CGE та його персонал працювали безпосередньо з підрозділом ГРУ, а діяльність Коровіна та інших співробітників CGE спрямовували офіцер ГРУ та афілійована з CGE особа, яка у [відкритих](#) джерелах фігурує як Юрій Хорошевський (Юрий Хорошевский), заступник директора CGE. Згідно з даними американського аналітичного центру [RAND](#), Geopolitika.ru керується афілійованим з урядом РФ олігархом **Константіном Малофєєвим** (Константин Малофеев). Також Равелло перекладає матеріали Geopolitika.ru та іншого пов'язаного з Дугіним аналітичного центру «Катехон» для різних іспаномовних платформ.

Попри незаконний візит до окупованого Криму, Енрік Равелло у липні 2015 року відвідав Київ, де взяв [участь](#) у так званому «Конституційному форумі», організованому політичним аналітиком Олексієм Калініченком, що працював у структурах Віктора Медведчука – відомого агента впливу РФ, якому було оголошено підозру українським урядом у державній зраді. «Конституційний форум», за оцінками українських джерел, був частиною зусиль, спрямованих на просування ідей, що відповідали інтересам РФ у контексті дестабілізації України. Калініченко також обіймав посаду заступника в організації «Громадянський союз» («Гражданский союз»), яка [просувала](#) ініціативу федералізації України – проект, що, за оцінками Служби зовнішньої розвідки України, розглядався як [інструмент](#) операцій російських спецслужб з підкорення України.

Енрік Равелло у липні 2015 року відвідав Київ, де взяв участь у так званому «Конституційному форумі», організованому політичним аналітиком Олексієм Калініченком, що працював у структурах Віктора Медведчука – відомого агента впливу РФ

Равелло
(зліва) має
професійні
зв'язки
з одним з лідерів
фламандського
сепаратизму
Ф. Девінтером,
що пов'язаний
із афілійованими
зі спецслужбами
РФ організаціями

МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ «SOM CATALANS»

Сьогодні партія «Som Catalans» розвиває зв'язки з європейськими ультраправими політичними силами, значна частина яких неодноразово фігурувала у дослідженнях, присвячених російському впливу в Європі.

Серед них – [Австрійська партія свободи](#) (Freiheitliche Partei Österreichs, FPÖ), яка має договір про співробітництво з російською владною партією «Єдина Росія» (Единая Россия). Італійська [«Ліга Півночі»](#), що у 2017 році уклала угоду про співробітництво з «Єдиною Росією» та вела переговори щодо фінансування діяльності з представниками 5-ї служби ФСБ РФ. Також, німецька [«Альтернатива для Німеччини»](#) (Alternative für Deutschland), представників якої [викривали](#) у співробітництві зі спецслужбами РФ (ФСБ) у межах заходів, спрямованих на підрив допомоги Україні з боку Німеччини. Румунський [«Альянс за союз румунів»](#) (Alianța pentru Unirea Românilor, AUR), кандидат в президенти від якого [Келін Джорджеску](#) (Călin Georgescu) був [викритий](#) у зв'язках з ГРУ, а також бельгійська сепаратистська партія [«Фламандський інтерес»](#) (Vlaams Belang), що [стала](#) одним з ключових партнерів уряду РФ у заходах з легалізації так званих «сепаратистських анклавів» на Донбасі та легалізації окупації Криму. Енрік Равелло є партнером та близьким другом одного з лідерів Vlaams Belang [Філіпа Девінтера](#) (Filip Dewinter), що має давні і тісні зв'язки зі структурами, що [мають](#) ознаки організацій-прикриття спецслужб РФ. «SOM Catalans» [сприяла](#) виданню в Іспанії книги Філіпа Девінтера *«Inch'Allah? Ісламізація Європи»* іспанською та каталонською мовами.

Сьогодні партія «Som Catalans» розвиває зв'язки з європейськими ультраправими політичними силами, значна частина яких неодноразово фігурувала у дослідженнях, присвячених російському впливу в Європі

30 квітня
2023 року
«Som Catalans»,
а також
представники
AfD, AUR та
Vlaams Belang
підписали
декларацію
проти
Європейського
Союзу («Цей ЄС –
не Європа»)

Одним з ключових напрямків діяльності такої мережі є здійснення впливу, направлено на розпад Європейського Союзу. Так, 30 квітня 2023 року «Som Catalans», а також представники AfD, AUR та Vlaams Belang [підписали](#) декларацію проти Європейського Союзу («Цей ЄС – не Європа»). У лютому 2026 року в Брюсселі [пройшла](#) установча конференція нового альянсу «Make Europe Great Again (MEGA)», яку очолив Філіпп Девінтер. Серед учасників був і Енріке Равело. Головною метою MEGA є – «послаблення наднаціональних інституцій ЄС».

Окремої уваги заслуговують також зв'язки «SOM Catalans» з ультраправим радикальним сепаратистським рухом у Фландрії Schild & Vrienden. Енрік Равелло та лідер Schild & Vrienden **Дріс Ван Лангехове** (Dries Van Langenhove) співпрацюють у межах ідентаристського руху, діяльність якого відповідає інтересам уряду РФ та спрямована на радикалізацію антимігрантських настроїв. Упродовж останніх років «Som Catalans» [використовує](#) у власній діяльності слоган «Més independència, menys immigració» (Більше незалежності, менше імміграції). Під приводом захисту каталонської ідентичності «Som Catalans» [закликають](#) до «зупинки ісламізації Каталонії». Окрім того, партія виступає з різкою критикою [США](#) та НАТО.

Зв'язки ультраправого руху **Schild & Vrienden** та ключової опозиційної сепаратистської партії в Бельгії **Vlaams Belang** заслуговують на окрему увагу.

Одним з ключових напрямків діяльності проросійської сепаратистської мережі є здійснення впливу, направлено на розпад Європейського Союзу

БЕЛЬГІЯ. ФЛАНДРІЯ

Звіт Державної служби безпеки Бельгії (VSSE) за 2023 рік [вказує](#) на проблему прискореної радикалізації ультраправих груп у Бельгії. Подібні тенденції простежуються і в частині фламандського націоналістичного, зокрема сепаратистського середовища, окремі представники якого мають зв'язки з Російською Федерацією.

За [оцінкою](#) VSSE, однією з причин такої радикалізації є поширення в ультраправому середовищі концепції так званого «акселераціонізму» – ідеї неминучої расової громадянської війни, яку необхідно прискорити шляхом терористичного насильства. Другою ідеологічною складовою правого екстремізму є «ідентаризм» – у сучасному контексті ультраправа ідеологія етнокультурної ізоляції. Як зазначається у доповіді Центру оборонних реформ «Операція «Царьград»», важливим чинником радикалізації ідентаристських груп у Європі є вплив осіб та організацій, пов'язаних з урядом РФ.

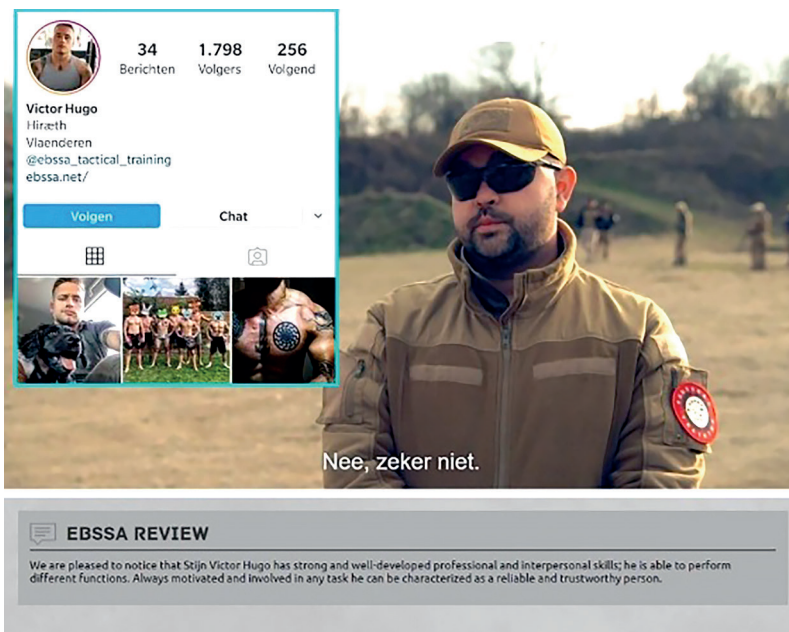
Однією з причин прискореної радикалізації ультраправих груп є так званий «акселераціонізм» – ідея неминучої расової громадянської війни, яку необхідно прискорити шляхом терористичного насильства

У Бельгії одним із ключових гравців ультраправого ідентаристського середовища є сепаратистська організація **Schild & Vrienden** («Щит та друзі»), що [виступає](#) за незалежність Фландрії – одного з трьох регіонів країни поряд із Валлонією та Брюссельським столичним регіоном. У її діяльності поєднуються ідеї фламандського етнокультурного націоналізму, ідентаризму та [акселераціонізму](#), які поширюються передусім у молодіжному середовищі.

Сепаратистський рух Schild & Vrienden заснований у 2017 році **Дрісом ван Лангехове** (*Dries Van Langenhove*), колишнім депутатом Палати представників Бельгії від сепаратистської партії **Vlaams Belang** («Фламандський інтерес»), що неодноразово фігурувала у авторитетних західних дослідженнях, [присвячених](#) російському впливу.

Аналіз внутрішнього [листування](#) активу організації у закритих чатах на платформі Discord свідчить про систематичне поширення мови ненависті, заохочення до насильства та закликів до початку громадянської війни на етнічному ґрунті. Дріс ван Лангехове [закликав](#) членів отримувати дозволи на зброю, писав, що в Бельгії «поки ще можна отримати дозвіл» і цим треба скористатися.

Окремої уваги заслуговують зв'язки Schild & Vrienden з розглянутою у розділі присвяченому Ірландії сербською приватною компанією «Європейська асоціація охоронців та служб безпеки» (EBSSA), яка має ознаки організації-прикриття російської воєнної розвідки ГРУ та надає послуги з військово-тактичної підготовки.

Стейн Лорінс, відомий як Victor Hugo, активіст сепаратистської S&V, колишній військово-службовець Французького іноземного легіону є інструктором з тактичної підготовки в пов'язаній з РФ компанії EBSSA

«Активний клуб» фламандських сепаратистів «Weerbaar», де проводиться підготовка з контактних видів єдиноборств

Так, активіст S&V, колишній військовослужбовець Французького іноземного легіону **Стейн Лорінс** (Stijn Lorins), є [інструктором](#) з тактичної підготовки в **EBSSA**. Лорінс, відомий у фламандському ультраправому середовищі під псевдонімом «Віктор Гюго», також є [тренером](#) у заснованому Schild & Vrienden так званому «Активному клубі» (Active Club) «Weerbaar».

Фламандський «Weerbaar» є частиною децентралізованої міжнародної мережі «Активних клубів» – спортивних осередків,

заснованих американським екстремістом Робертом Рундо (Robert Rundo). На базі клубів здійснюється фізична підготовка з контактних видів єдиноборств і [проводиться](#) індоктринація до ідей акселераціонізму та неофашистської ідеології.

Питання фінансування Schild & Vrienden неодноразово ставало предметом публічних дискусій. У 2019 році онлайн-компанія **Autodoc** – продавець автозапчастин, заснований вихідцями з РФ – масово розміщувала рекламу на сайтах європейських ультраправих, зокрема на фламандському націоналістичному ресурсі Scepter, головним редактором якого на той момент [був](#) Дріс ван Лангехове. За даними [New York Times](#), використання подібних рекламних механізмів є одним зі способів фінансування та підживлення ультраправих рухів у Європі в інтересах Росії.

SCHILD & VRIENDEN TA FENIKS

Під час пандемії коронавірусу в середовищі колишніх і [чинних](#) учасників Schild & Vrienden сформувався ультраправий рух «Фенікс» (*Feniks*), який відіграв помітну роль у протестах проти карантинних обмежень у Бельгії, а згодом [став](#) видимим актором радикального крила фламандського націоналістичного середовища. У своїх текстах і публічній діяльності рух [культує](#) окремішність фламандської ідентичності, підкреслює її відмінність від валлонської та просуває антибельгійську рамку, стверджуючи, що Фландрія і Валлонія «живуть у паралельних реальностях», а бельгійська ідентичність тримається переважно на складній адміністративній конструкції держави. Такий дискурс не є прямим заклик до відокремлення, однак виразно [працює](#) в полі фламандського сепаратистського націоналізму.

Помітну роль у середовищі «Фенікса» відіграє **Кріс Роман** – бельгійський ультраправий діяч, пов'язаний із проросійськими мережами впливу. За даними [розслідування](#) De Morgen, ще на початку 2000-х років він встановив контакти з оточенням відставного генерала КДБ і ФСБ Александра Нікітіна, а також із Сергеем Войцинським – бойовиком фашистського парамілітарного угруповання «Російська національна єдність». У роботі аналітичного центру Euro-Rus, очолюваного Романом, регулярно брали участь представники російського дипломатичного корпусу в Бельгії. Роман також системно брав участь у кампаніях, що відповідали інтересам РФ, зокрема у [діяльності](#) так званого «представницького центру ДНР» у Бельгії та в [легітимізації](#) псевдовиборів на окупованих територіях України.

Один із ідейних
натхненників
руху «Фенікс»
Роберт
Стойкерс
(зліва) –
давній колега
стратегічного
радника АП РФ
Александра
Дугіна

Одним із ідейних [натхненників](#) середовища руху «Фенікс» є **Роберт Стойкерс** (*Robert Steuckers*) – бельгійський ідеолог кола «нових правих» і давній [колега](#) Александра Дугіна. У 2023 році Стойкерс став співавтором програмного маніфесту руху «Фенікс» під назвою «Нариси проти глобалістського наративу», в якому рух виклав свої антиглобалістські, неліберальні та ідентарні позиції, зокрема критику масової міграції, наднаціональних ліберальних

інституцій, руйнування культурної самобутності та суспільної атомізації. Раніше Стойкерс перекладав і публікував тексти Дугіна, співпрацював із ним у видавничих проєктах, зокрема навколо журналу Elementy, а дослідник Антон Шеховцов [характеризував](#) його як одного з ключових посередників між Дугіним і європейськими ультраправими колами. Нині Стойкерс [публікується](#) на платформі Geopolitica.ru, зв'язки якої з ГРУ були встановлені в попередньому розділі доповіді, а також [бере](#) спільну участь із Крісом Романом у діяльності Центру євро-російських досліджень.

СТУДЕНТСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІД ВПЛИВОМ РФ – ДЖЕРЕЛО КАДРІВ ДЛЯ ФЛАМАНДСЬКИХ СЕПАРАТИСТІВ

Представники
«кузні кадрів»
фламандського
сепаратизму
студентського
союзу KHVH
з 2000-х років
розвивали
відносини
з партією
«Єдина Росія»,
Москва

Важливим джерелом кадрового поповнення для частини фламандського націоналістичного, зокрема сепаратистського, активу були і залишаються студентські організації **Католицька фламандська студентська організація** (*Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond, KVHV*) та **Національний студентський союз** (*Nationalistische Studentenvereniging, NSV*). Саме через них пройшли низка помітних діячів радикального фламандського середовища, [зокрема](#) лідер Schild & Vrienden Дріс ван Лангехове. Щонайменше із середини 2000-х років це середовище [підтримувало](#) контакти з російськими державними, дипломатичними та пов'язаними з силовим середовищем структурами. Представники Католицької фламандської студентської організації, зокрема з відділення в Генті, на запрошення молодіжного крила партії «Єдина Росія» неодноразово відвідували Росію, де зустрічалися з депутатами Державної думи Російської Федерації та Александром Дугіним. Члени Католицької фламандської студентської організації та Національного студентського союзу також брали участь у таборі на озері Селігер, який використовувався для рекрутингу молоді спецслужбами РФ та надання військово-тактичних навичок.

Важливим вузлом зв'язку між Католицькою фламандською студентською організацією, Національним студентським союзом та проросійським середовищем був аналітичний центр **Euro-Rus**, створений Крісом Романом. Ця структура забезпечувала не лише ідейний, а й кадровий перетин: окремі члени студентських організацій, зокрема **Кевін Ренсон** (*Kevin Ranson*), [працювали](#) в Euro-Rus, а керівники гентського

осередку Католицької фламандської студентської організації [служували](#) для Романа стійким каналом доступу до студентського активу. У підсумку це створювало постійний комунікаційний місток між фламандським націоналістичним студентським середовищем і проросійськими мережами впливу.

У зворотному напрямку представники молодіжного крила «Єдиної Росії», а також руху «Наші» [відвідували](#) Бельгію, де проводили спільні заходи з Католицькою фламандською студентською організацією та Національним студентським союзом. Публічний зміст цих заходів концентрувався на антимігрантській, антиамериканській та антизахідній риториці. Помітну роль у цьому середовищі також [відігравав](#) **Роман Лабін** (*Roman Labin*) – координатор російської діаспори в Бельгії та син **Віктора Лабіна** (*Viktor Labin*), внесеного разом із синами до санкційного [списку](#) Міністерства фінансів США за постачання компонентів озброєнь до Російської Федерації. За наявними

Контакти російського середовища зі студентськими структурами мали не лише політичний, а й побутово-організаційний характер, формуючи стійку інфраструктуру присутності

даними, Роман Лабін координував взаємодію частини студентського активу з дипломатичними установами Російської Федерації в Бельгії, а його будівельна компанія виконувала ремонтні роботи у приміщеннях Католицької фламандської студентської організації в Генті. Це свідчить, що контакти російського середовища з цими студентськими структурами мали не лише політичний, а й побутово-організаційний характер, формуючи стійку інфраструктуру присутності.

Цікаво, що колишній президент Національного студентського союзу **Ерланд Пісон** (*Erland Pison*) згодом [одружився](#) з росіячкою – донькою співробітника Федеральної служби безпеки, а з 2019 року він працює помічником депутата Європарламенту від сепаратистської партії Vlaams Belang **Томаса Вандернісше** (*Thomas Vandendriessche*).

МЕРЕЖІ ІДЕНТАРИСТІВ ТА РАДИКАЛІЗАЦІЯ АНТИМІГРАНТСЬКИХ НАСТРОЇВ

Сьогодні Schild & Vrienden, Feniks, KHVH і NSV [функціонують](#) у ширшому транснаціональному середовищі європейського ідентаристського руху, окремі елементи якого мають зв'язки з РФ. Зокрема, NSV у 2023 році [організувала](#) в Левені виступ одного з ключових лідерів європейських ідентаристів **Мартіна Селлнера** (*Martin Sellner*), [Feniks](#) у тому ж році надала свій майданчик для інтерв'ю з одним із [засновників](#) австрійської Identitäre Bewegung **Александром Марковічем** (*Alexander Markovics*), а у 2025 році Дріс ван Лангехове та Селлнер публічно [фігурували](#) серед організаційного ядра Remigration Summit – транснаціонального форуму, що [об'єднав](#) ідентаристських активістів із різних країн Європи.

Мартін Селлнер (*Martin Sellner*) – близький друг і партнер Дріса ван Лангехове є одним із ключових [лідерів](#) австрійського **Identitäre Bewegung**, визнаного урядом Німеччини екстремістським, а також [загалом](#) європейського ідентаристського середовища. Попри його публічну роль як «обличчя» ідентаристів, [наставником](#), роботодавцем і стратегічним партнером Сел-

Роботодавець
лідера
ідентаристського
руху Мартіна
Селлнера
видавець
Гьотц Кубічек
(зліва) в Москві
на запрошення
бізнес-партнера
члена РАН,
Москва, 2025 рік

лнера є головний ідеолог німецьких «нових правих» **Гьотц Кубічек** (Götz Kubitschek). Селлнер працює в інституті Кубічека – **Institut für Staatspolitik** (IfS), який є одним із ключових інтелектуальних і організаційних майданчиків німецького ультраправого середовища. У 2023 році Управління з захисту Конституції Німеччини визнало Institut für Staatspolitik екстремістською організацією.

Водночас партнерами IfS є структури, пов'язані з російськими спецслужбами, зокрема **Суворовський інститут** (Suvorov Institute) в Австрії, партнером якого є фонд «Русский мир», а також, до недавнього часу, **Центр континентального співробітництва** (Zentrum für Kontinentale Zusammenarbeit), очолюваний керівником Євразійського клубу МЗС РФ **Юрієм Кофнером** (Юрий Кофнер).

Окрему увагу привертає коло професійних і політичних контактів Гьотца Кубічека. Його бізнес- та професійним партнером є **Філіпп Фомічов** – запрошений лектор Вищої школи економіки в Москві та автор журналу «Россия в глобальній політике», заснованого Радою зовнішньої та оборонної політики (СВОП), яка, згідно з даними Шведського агентства оборонних досліджень, була [створена](#) співробітниками російської розвідки. Сам Кубічек є постійним гостем державних телеканалів Russia Today та Sputnik. У листопаді 2025 року він [відвідав](#) Москву на запрошення Фомічова, де уклав договір про довгострокове співробітництво з видавництвом Silene Noctiflora. У 2024 році Фомічов, своєю чергою, відвідав Німеччину та взяв участь у «Зимовій академії» (Winterakademie) Institut für Staatspolitik, постійним учасником і лектором якої є Мартін Селлнер.

Мартін Селлнер – близький друг і партнер Дріса ван Лангехове є одним із ключових лідерів австрійського Identitäre Bewegung, визнаного урядом Німеччини екстремістським, а також загалом європейського ідентаристського середовища

Лідер
європейських
ідентаристів
Мартін Селлнер
на тренуванні
в «Активному
клубі»
фламандських
сепаратистів

У межах цієї мережі простежуються і прямі горизонтальні зв'язки між європейськими ідентаристськими організаціями. Schild & Vrienden, Мартін Селлнер та інші європейські ідентаристські структури спільно проводять заходи – зокрема у 2023 році в [Бельгії](#) та у 2025 році в [Італії](#) й [Швейцарії](#). Крім того, Селлнер проходив [тренування](#) в «Активному клубі» Schild & Vrienden. Це свідчить, що взаємодія між цими середовищами не обмежується медійною чи символічною підтримкою, а включає особисту участь у спільних заходах, організаційну координацію та елементи практичної підготовки.

Селлнер також є [співробітником](#) журналу IfS «**Sezession**» і [кореспондентом](#) видання **Compact**. Останнє [отриму-вало](#) фінансування від афілійованого з урядом РФ Institute of Democracy and Cooperation для організації конференцій, у яких брали участь офіцери та агенти російських спецслужб, зокрема агент ФСБ **Владімір Сергієнко** (Владимир Сергиенко) та генерал КДБ **Владімір Якунін** (Владимир Якунин). Таким чином, ідеться не лише про ідеологічну спорідненість європейських ультраправих середовищ, а й про їхнє включення у ширше коло контактів і платформ, де фігурують російські державні, навролодержавні та розвідувально пов'язані структури.

ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР

Після анексії Криму та вторгнення на Донбас у 2014 році, Російська Федерація спрямувала значні [ресурси](#) у розбудову співробітництва з фламандськими сепаратистськими політичними партіями. Ключове місце в цьому середовищі посідає найбільша опозиційна [партія](#) Фландрії – «**Фламандський інтерес**» (*Vlaams Belang*, далі – VB).

Представники VB брали участь у заходах, спрямованих на легітимацію російської окупації українських територій і підтримку підконтрольних Москві утворень на Донбасі. Зокрема, вони виступали у ролі так званих «[міжнародних спостерігачів](#)» на псевдореферендумі в окупованому Криму, а також на так званих «[виборах](#)» у «ДНР» і «ЛНР». Такі поїздки на окуповані території координувалися через Eurasian Observatory for Democracy and Elections – структуру, вже розглянуту у розділі, присвяченому Каталонії, яка [пов'язана](#) з ГРУ через так звану ПВК «Вагнера».

Окрім цього, представники VB неодноразово відвідували Росію, де проводили офіційні зустрічі з представниками російської влади, зокрема з колишнім [керівником](#) «Роскосмосу» **Дмитрієм Рогозіним** (Дмитрий Рогозин), який [відігравав](#) помітну роль у просуванні російського впливу в правах і

радикальних колах на Заході. Представники партії також [відвідували](#) Сирію, де побували на військових базах Збройних сил РФ та зустрічалися з Башаром Асадом.

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році VB [змінила](#) публічну риторику та формально засудила воєнну агресію Кремля. При цьому, Vlaams Belang [продовжують](#) здійснювати вигідний уряду РФ вплив, спрямований на скасування антиросійських санкцій, [протидію](#) постачанню озброєнь Україні, [радикалізацію](#) антимігрантських настроїв та розпалювання сепаратизму. Крім того, VB продовжує співпрацювати з іншими європейськими політичними силами, викритими у зв'язках з РФ, а окремі представники партії – [підтримувати](#) контакти зі структурами, викритими як організації-прикриття спецслужб РФ.

Один з лідерів сепаратистської партії Vlaams Belang та керівник СВР РФ Сергій Нарішкін

Окремої уваги в цьому контексті заслуговує віце-президент Фламандського парламенту від VB **Філіп Девінтер** (*Filip Dewinter*). Девінтер неодноразово відвідував Російську Федерацію, де, серед іншого, [зустрічався](#) з чинним керівником СВР РФ, а на той час головою Державної думи **Сергієм Нарішкіним** (*Сергей Нарышкин*), а також [головою](#) комітету Держдуми РФ у закордонних справах **Леонідом Слущким** (*Леонид Слуцкий*). Крім того, він кілька разів виступав у ролі так званого «спостерігача» на парламентських і президентських виборах у Росії.

Девінтер також брав участь у кампаніях, які мали ознаки скоординованих заходів впливу, вигідних

РФ. Зокрема, він [подавав](#) резолюцію про скасування антиросійських санкцій до парламенту Бельгії, а також [брав участь](#) у презентації «Ялтинського міжнародного економічного форуму» в Криму – майданчика, що використовувався Росією для просування наративів про «нормалізацію» окупації Криму.

Окремого аналізу потребує характер відносин Девінтера з генеральним консулом РФ в Антверпені **Георгієм Кузнецовим** (*Георгий Кузнецов*), [висланим](#) у 2022 році за підозрою у шпигунстві на користь РФ. Після призначення до Антверпена у 2021 році Кузнецов розпочав активну розбудову місцевих контактів, і Девінтер відігравав у цьому помітну роль. Зокрема, він офіційно [прийняв](#) російського генконсула в будівлі парламенту Фландрії приблизно за місяць до повномасштабного вторгнення РФ в Україну, а також запросив його як [почесного](#) гостя і доповідача на публічний захід 10 березня 2022 року, організований в Антверпені фундацією Hertogfonds.

Філіп Девінтер є засновником фонду **Hertogfonds**, який декларує підтримку фламандської культури, але водночас слугує майданчиком для [просування](#) фламандського ідентичнісного та сепаратистського порядку денного. Адміністратором фонду є фламандський політичний активіст **Ян Пенріс** (*Jan Penris*), який виступав у ролі «спостерігача» на так званому «референдумі» в Криму, а також на «виборах» на окупованому Донбасі, і перебуває під українськими

санкціями. На заходах Hertogfonds також виступають інші пов'язані з РФ активісти. Зокрема, 14 грудня 2024 року на майданчику фонду виступив Едді Гермі, співзасновник фламандського націоналістичного руху N-SA, до [складу](#) якого входило об'єднання Euro-Rus, засноване фламандським ультраправим активістом Крісом Романом (Kris Roman), який має давні зв'язки з РФ. На майданчику Hertogfonds також просуваються тези про «несправедливі економічні відносини між Фландрією та Валлонією» та порушується питання проведення [референдуму](#) за незалежність регіону.

Попри публічні спроби дистанціюватися від РФ, у 2023 році Філіп Девінтер співпрацював із платформою «Голос Європи» (*Voice of Europe*), яку чеська влада та ЄС викрили як платформу для російських операцій впливу в Європі. За [даними](#) чеської контррозвідки BIS, через приховане фінансування та управ-

Кінцевою метою партії Vlaams Belang є розпад бельгійської державної конструкції та створення суверенної фламандської держави з Брюсселем як столицею

ління Voice of Europe Віктор Медведчук прагнув впливати на громадську думку в Європі та створювати умови для послаблення підтримки України, тоді як, за даними чеської влади, він таємно фінансував політичну діяльність, зокрема підтримку європейських політиків, прихильних до російських інтересів. Артем Марчевський, партнер Медведчука, своєю чергою, за оцінкою Ради ЄС, був прихованим [керівником](#) Voice of Europe, а сама платформа використовувалася для систематичної міжнародної медіаманіпуляції, винагороди пропагандистів і побудови мережі впливу на представників політичних партій у країнах ЄС. У рамках власного [співробітництва](#) з Voice of Europe Філіп Девінтер здійснював вплив, спрямований на посилення ультраправих та євроскептичних сил напередодні виборів до Європарламенту.

Що ж стосується Vlaams Belang загалом, то незалежність Фландрії є не просто політичним гаслом, а базовою програмною метою партії. У власній принциповій декларації Vlaams Belang [першим пунктом](#) своєї ідентичності визначає «фламандську незалежність» і прямо заявляє, що бореться за незалежну Фландрію, а її кінцевою метою є розпад бельгійської державної конструкції та створення суверенної фламандської держави з Брюсселем як столицею. Такий самий підхід [закріплений](#) і у виборчій програмі 2024 року, де вже сама назва першого розділу – «Державотворення Фландрії: наше майбутнє – незалежна Фландрія» – задає сепаратистську рамку всьому документу. У програмі стверджується, що незалежні Фландрія і Валлонія є «єдиною опцією», передбачається укладення договору про розділення з Валлонією, перетворення нинішнього мовного кордону на державний кордон, а також збереження Брюсселя як столиці «Фламандської республіки». Більше того, партія вже описує інституційний устрій постбельгійської держави, зокрема прямі вибори міністра-президента в незалежній Фландрії та ліквідацію федеральних рівнів влади. Таким чином, сепаратизм для Vlaams Belang є не периферійною темою і не електоральною риторикою, а ядром партійної ідеології та довгострокового політичного проекту.

ВІЛЬНА САКСОНІЯ

За [оцінкою](#) німецького Управління із захисту Конституції (BfV), російські операції впливу в Німеччині спрямовані на підризу довіри до державних інституцій, постановку під сумнів механізмів демократичної держави та поглиблення суспільної поляризації, зокрема через атаки на федеральний уряд і парламент. Одним із потенційних напрямів такої діяльності можуть виступати регіональні рухи, що ставлять під сумнів повноваження федеральної влади. У цьому контексті уваги заслуговують зв'язки з Російською Федерацією автономістських та сепаратистських рухів у Німеччині, зокрема у східнонімецькій землі Саксонія.

Саксонія становить особливий інтерес з огляду на поєднання кількох чинників, що підвищують резонансність антифедеральних меседжів: високий рівень недовіри до федерального уряду, виражену регіональну ідентич-

Саксонія становить особливий інтерес з огляду на поєднання кількох чинників, що підвищують резонансність антифедеральних меседжів: високий рівень недовіри до федерального уряду, виражену регіональну ідентичність та специфічний історичний досвід східнонімецьких земель

ність та специфічний історичний досвід східнонімецьких земель. Згідно з даними [Sachsen-Monitor](#), частка мешканців Саксонії, які декларують низьку або нульову довіру до федерального уряду, є однією з найвищих у Німеччині. У поєднанні зі стійким уявленням про саксонську окремішність і спадщиною НДР це [створює](#) середовище, у якому вимоги ширшої регіональної автономії, а тим більше відокремлення від Федеративної Республіки Німеччина, знаходять підвищену політичну чутливість.

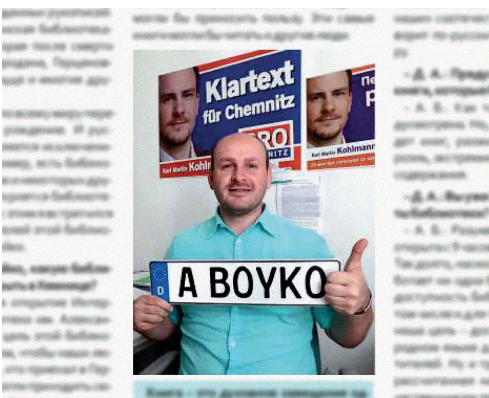
Саме в такому середовищі у 2021 році було [створено](#) рух і партію «Вільна Саксонія» (*Freie Sachsen*), що спочатку [функціонувала](#) як платформа протестів проти карантинних обмежень, запроваджених під час пандемії COVID-19, але згодом перейшла до відкрито антифедерального та сепаратистського порядку денного. За оцінкою саксонського Управління із захисту Конституції, діяльність руху [спрямована](#) проти самого існування Федеративної Республіки Німеччина як держави, а у власних програмних положеннях Freie Sachsen виступає за максимальну автономію Саксонії аж до «Säxit» – виходу землі зі складу ФРН. Представники руху також прямо [заявляли](#) про можливість створення окремої саксонської держави та включали до уявної «історичної Саксонії» не лише частини сучасних Тюрингії, Бранденбурга і Саксонії-Ангальт, а й окремі території, які нині перебувають під польською юрисдикцією. Таким чином, ідеться не просто про регіоналістський протестний проєкт, а про політичний рух із виразною автономістсько-сепара-

Демонстрація
партії «Вільна
Саксонія» в місті
Хемніц, 2024 рік

тистською спрямованістю, що працює в середовищі підвищеної недовіри до федерального центру і тому потенційно є зручним об'єктом для зовнішніх операцій впливу.

Засновником і лідером руху є німецький юрист **Мартін Кольманн** (*Martin Kohlmann*), який перебуває під наглядом земельного Управління з охорони Конституції Саксонії у зв'язку з його належністю до правоекстремістського середовища. Після навчання у Лейпцизькому університеті та університеті Базеля Кольманн проходив юридичну практику в Російській Федерації (Красноярськ, 2007–2010 роки). Повернувшись до Німеччини, він спеціалізувався на роботі з російськомовною громадою та здійснював юридичний супровід російських компаній у Німеччині, а також німецьких компаній, що інвестували в Російську Федерацію.

Александр
Бойко та лідер
саксонських
сепаратистів (на
задньому плані) –
співзасновники
культурної
асоціації
«Толстой»

У 2014 році Мартін Кольманн разом із представником діаспори РФ у Німеччині **Александром Бойком** (*Александр Бойко*) став співзасновником культурної асоціації «Толстой» (*Tolstoi eingetragener Verein*), орієнтованої на роботу з російськомовною громадою. Асоціація видає журнал «**Berliner Telegraph**», зареєстрований за адресою **Російського дому** (*Русский Дом*) у Берліні. Російський дім підконтрольний державному фонду РФ «**Россотрудничество**» (*Россотрудничество*) – структурі, яку Рада Європи оцінює як інструмент російської «м'якої сили».

Асоціація та її видання підтримують контакти з дипломатичними установами РФ у Німеччині, зокрема посольством і консульством, а у 2017 році фігурували серед партнерів культурного фестивалю в окупованому Криму.

Журнал «**Berliner Telegraph**», який тривалий час рекламував юридичні послуги Кольманна, протягом багатьох років публікує матеріали, що позитив-

Представники партії «Вільна Саксонія» в російському парламенті на зустрічі з засудженою в США агентом впливу РФ Марією Бутіною, Москва, 2023

но позиціонують РФ, критикують федеральний центр Німеччини та виправдовують російську агресію проти України.

Сепаратистська партія «Вільна Саксонія» [підтримує](#) контакти з Російською Федерацією, зокрема через особисті візити її представників до РФ як до повномасштабного вторгнення в Україну, так і після 2022 року.

У 2021 році Росію відвідав засновник партії Мартін Кольманн. Під час поїздки він [проводив](#) зустрічі з російськими політиками та представниками громадянського суспільства, однак публічні деталі цих контактів не розкривалися.

У 2023 році делегація «Вільної Саксонії» здійснила [візит](#) до Державної думи РФ на запрошення депутата від партії «Єдина Росія» **Марії Бутіної** (Мария Бутина). Раніше Бутіна була [засуджена](#) у США як незареєстрований агент впливу Російської Федерації. У межах візиту відбулася робоча [зустріч](#) у російському парламенті, під час якої сторони обговорили «розширення співробітництва на всіх рівнях».

До складу делегації входили Хебер Герд Ральф та Альона Дірксен. Ральф є представником «**Союзу дій підприємців Саксонії**» (Aktionsbündnis Sächsischer Unternehmer) та одним зі [спонсорів](#) партії. Він підтримує [особисті](#) контакти з **Юргеном Ельзассером** – власником платформи Contrast, що як йдеться у розділі, присвяченому сепаратистським групам у Фландрії була викрита у співпраці з афілійованими з спецслужбами РФ організаціями.

Сепаратистська партія «Вільна Саксонія» підтримує контакти з Російською Федерацією, зокрема через особисті візити її представників до РФ як до повномасштабного вторгнення в Україну, так і після 2022 року

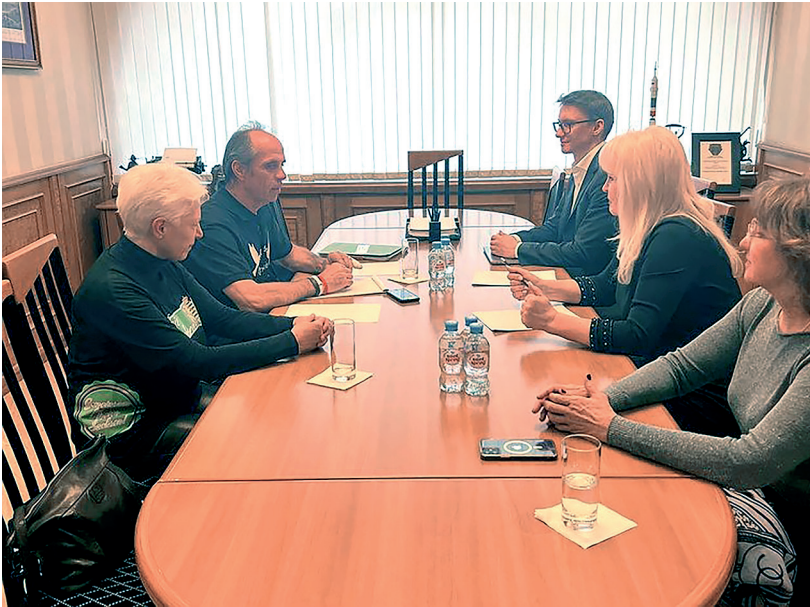
Представник
партії «Вільна
Саксонія»,
засновниця
організації
«Російсько-
німецькі
братські душі»
Альона Дірксен,
що збирає
гуманітарну
допомогу для
«Новоросії»

Ральф неодноразово відвідував Росію. Як представник «Freie Sachsen» він [виступав](#) на телеканалі Russia Today Deutschland із критикою уряду ФРН. Наразі він також організовує у Саксонії [заходи](#) під назвою «**Russischen Abend**» («Російські вечори»), під час яких Російська Федерація подається у позитивному контексті.

«Союз дій підприємців Саксонії» був [зареєстрований](#) у 2022 році за юридичного супроводу Мартіна Кольманна. До діяльності організації залучені особи, пов'язані з партією «Вільна Саксонія», а її публічна активність у низці випадків збігається з політичними меседжами цього середовища. У 2023 році представники союзу відвідали Генеральне консульство Російської Федерації, де публічно виступили за припинення постачання Німеччиною озброєнь Україні.

Помітну роль у цих контактах відіграє **Альона Дірксен** – підприємця та власниця ресторану російської кухні «Родіна» у Саксонії. Вона є засновницею організації «Російсько-німецькі братські душі», яка з 2015 року співпрацює з організацією «Патріоти Новоросії». У межах цієї діяльності [здійснюється](#) збір гуманітарної допомоги для дітей Донбасу, яких організація подає як «постраждалих від ЗСУ», а сама Дірксен неодноразово відвідувала окупований Донецьк.

Публічні дані її [сторінки](#) у соціальній мережі «ВКонтакте» свідчать, що вона продовжує відвідувати Росію та підтримує політичні контакти в ультраправому й євроскептичному середовищі Європи. Зокрема, у листопаді 2024 року Дірксен брала участь у заході групи «Європа суверенних націй» (ESN) у Європейському парламенті, серед учасників якого були лідер болгарської партії «Відродження» **Костадин Костадинов** (Костадин Костадинов) та депутат Бундестагу від AfD **Боріс Гаманов** (Boris Gamanov).

Ральф Хебер,
один з донорів
«Вільної Саксонії»,
засновник
«Союзу
підприємців
Саксонії» на
зустрічі
з міжнародним
«миротворчим»
рухом «Жіночий
діалог», Москва,
2024

не з нею підприємницько-активістське середовище, в якому російські кон-
такти поєднуються з антиукраїнськ впливом та включенням у ширші мережі
ультраправої міжнародної взаємодії.

Freie Sachsen не є ізольованою саксонською аномалією, а [виросли](#) з пра-
ворадикального середовища **Pro Chemnitz**, який перебував під наглядом
Саксонського відомства з охорони Конституції (*LfV Sachsen*) через підозру
в правоекстремістській діяльності. Лідером руху був Мартін Кольманн, а
у 2021 році значна частина його активу перейшла до створеної ним партії
«Вільна Саксонія».

За [оцінкою](#) Управління захисту Конституції в Саксонії, «Вільна Саксонія» на-
разі функціонує як міжрегіональна мережа, що об'єднує праворадикальних
активістів з різних федеральних земель Німеччини.

Кадрові зв'язки між «Pro Chemnitz», «Вільною Саксонією» та представника-
ми AfD також простежуються на рівні персоналій. Зокрема, [керівник](#) служби
безпеки руху «Pro Chemnitz» Артур Естреле [працював](#) помічником тодіш-
нього депутата Бундестагу від AfD Ульріха Оеме, який нині є [членом](#) міської
ради Хемніца.

Оеме підтримував професійні та особисті [контакти](#) з агентом 5-ї Служби
ФСБ РФ **Владіміром Сергієнком** (*Владимир Сергиенко*), якого у відкритих
джерелах ідентифікують як пов'язаного з 5-ю Службою ФСБ РФ. У 2021 році
в Хемніці Оеме та Сергієнко спільно [заснували](#) **Інститут соціальних дослі-**
джень (IfP), що формалізувало їхню співпрацю в інституційній формі.

За оцінкою Управління захисту Конституції в Саксонії,
«Вільна Саксонія» наразі функціонує як міжрегіональна
мережа, що об'єднує праворадикальних активістів
з різних федеральних земель Німеччини

Представники
«Вільної
Саксонії» в ефірі
забороненого
телеканалу
Russia Today,
2024 рік

«Вільна Саксонія» співпрацює з AfD як у форматі спільної протестної активності, так і на рівні місцевого самоврядування. Після місцевих виборів 2023 року в місті Айленбург (Саксонія) депутати від AfD та «Freie Sachsen» [сформували](#) спільну фракцію в міській раді.

Окремі колишні учасники руху «Pro Chemnitz» також фігурують у діяльності структур, пов'язаних із російською розвідкою. Зокрема, колишній [активіст](#) руху **Міхаель Віттвер** був [залучений](#) до роботи мережі так званого «**Фонду боротьби з репресіями**» (*Foundation to Battle Injustice*), [заснованого](#) **Євгенієм Пригожиним** (*Евгений Пригожин*), колишнім керівником організації-прикриття ГУ ГШ ВС РФ так званої «ПВК Вагнера».

«Freie Sachsen» [підтримує](#) тісну взаємодію з ультраправою Націонал-демократичною партією Німеччини (NPD), яка нині діє під назвою «Die Heimat» (*Батьківщина*). Частина активістів і функціонерів NPD одночасно [бере участь](#) у діяльності «Вільної Саксонії», а співпраця проявляється у спільних заходах і виборчих кампаніях.

У 2015 році представники NPD [брали участь](#) у Міжнародному консервативному форумі в Санкт-Петербурзі. Захід був організований за участі організації-прикриття ГРУ «Російського імперського руху» (Русское имперское

«Freie Sachsen» підтримує тісну взаємодію з ультраправою Націонал-демократичною партією Німеччини (NPD), яка нині діє під назвою «Die Heimat» (Батьківщина)

движение) та партії «Родіна» (Родина). Метою форуму декларувалося формування мережі ультраправих рухів у країнах Заходу.

Представники молодіжного крила NPD – **«Junge Nationalisten»** – [проходили](#) військово-тактичну підготовку на базі ГРУ поряд із Санкт-Петербургом.

Кадровий перетин між NPD/«Die Heimat» і «Вільною Саксонією» є виразним. Співзасновник і заступник голови «Вільної Саксонії» **Штефан Гартунг** (Stefan Hartung) тривалий час був функціонером саксонського осередку NPD і нині [обіймає](#) мандати від цієї політичної сили на місцевому рівні (зокрема в Ауге-Бад-Шлемі та в районній раді Рудних гір).

На місцевих виборах 2023 року низка членів «Die Heimat» балотувалися від «Freie Sachsen». Молодіжне крило NPD – «Junge Nationalisten» – підтримує контакти з молодіжною структурою «Вільних саксонців», а окремі його представники [співпрацюють](#) з партією або висуваються від неї на місцевому рівні.

Прикметно, що за даними звіту Управління з захисту Конституції за 2024 рік, саме завдяки «Freie Sachsen» Саксонія стала лідером серед федеральних земель за кількістю праворадикальних заходів

NPD бере участь у антифедеральних активностях Freie Sachsen. Наприклад, 14 березня 2024 року в місті Різа **Петер Шрайбер**, лідер саксонського відділення NPD, [виступив](#) як запрошений спікер на мітингу Freie Sachsen, що проходив під гаслом «Für die Heimat: Keine westdeutschen Verhältnisse in Sachsen!» («За батьківщину: жодних західнонімецьких порядків у Саксонії!»).

Прикметно, що за даними [звіту](#) Управління з захисту Конституції за 2024 рік, саме завдяки «Freie Sachsen» Саксонія стала лідером серед федеральних земель за кількістю праворадикальних заходів.

«Freie Sachsen» [підтримує](#) сталу взаємодію з ультраправими медійними структурами, зокрема з німецьким виданням Compact. Упродовж років Compact [співпрацювало](#) з **Інститутом демократії та співробітництва** (The Institute for Democracy and Cooperation), [очолюваним](#) **Наталією Нарочницькою** – колишньою довіреною особою президента РФ. Нарочницька разом із Владіміром Якуніним, екс-головою РЖД і колишнім [співробітником](#) радянських спецслужб, [входила](#) до керівних структур фонду «Русский мир», який у західних аналітичних матеріалах [розглядається](#) як інструмент просування російського політичного впливу за кордоном.

Після окупації Криму Compact спільно з Інститутом Нарочницької організував у Берліні конференцію «Примирення з Росією», на якій Якунін [виступав](#) особисто.

Власником і головним редактором Compact є згаданий вище Юрген Ельзессер. За даними спільного розслідування [The Insider](#) та Der Spiegel, Ельзессер входив до кола контактів Владіміра Сергієнка, якого розслідувачі пов'язували з П'ятою службою ФСБ РФ. Згідно з цим розслідуванням, Сергієнко підтримував контакт із куратором Іллею Вечтомовим – співробітником Дев'ятого управління Департаменту оперативної інформації П'ятої служби ФСБ. У 2023 році Сергієнко також брав участь у конференції Compact «Мир з Росією».

Зв'язок між Compact і «Freie Sachsen» має не лише ідеологічний, а й організаційний та медійний характер. Лідер руху Мартін Кольманн виступав на «Compact-Sommerfest» у 2022 році, а після рішення МВС ФРН у липні 2024 року про заборону COMPACT-Magazin GmbH «Freie Sachsen» відкрито [підтримала](#) видання і організувала протестну акцію під гаслом «Weg mit dem COMPACT-Verbot!». Паралельно партія систематично [поширює](#) матеріали Compact, зокрема програму «Compact. Der Tag», тоді як саме видання регулярно висвітлює діяльність руху як політично близького союзника. Ця ж медійна екосистема виходить за межі самого Compact: діяльність «Freie Sachsen» активно підхоплювали й російські державні медіа, зокрема RT DE, [в ефірах](#) якого навесні 2022 року представники партії критикували політику уряду Німеччини щодо Росії, а у 2023 році це медіа [висвітлювало](#) їхній візит до Москви, а телеграм-канали медіа регулярно [анонсують](#) протестну активність

«Freie Sachsen» не є ізольованим регіональним протестним проєктом, а функціонує в ширшому середовищі праворадикальних, антифедеральних та проросійсько-орієнтованих контактів

партії в Саксонії. У звітах BfV Юрген Ельзессер [описується](#) як центральна фігура ультраправого середовища, а серед прикладів його активності прямо згадується співпраця з «Freie Sachsen». Таким чином, «Freie Sachsen» не просто симпатизують Compact, а включені в ширший ультраправий медійний простір, де Compact виступає вузлом перетину німецьких праворадикальних акторів і російсько-орієнтованих мереж впливу.

У сукупності наведені факти свідчать, що «Freie Sachsen» не є ізольованим регіональним протестним проєктом, а функціонує в ширшому середовищі праворадикальних, антифедеральних та проросійсько-орієнтованих контактів. Поєднання сепаратистського порядку денного, кадрового перетину з правоекстремістськими структурами, стійких зв'язків із російськими політичними та медійними майданчиками, а також включення в мережі ультраправої міжнародної взаємодії створює для Російської Федерації сприятливі умови для використання цього середовища в операціях впливу, спрямованих на підрив довіри до федерального центру та посилення внутрішньої дестабілізації в Німеччині.

САВОЙЯ (ФРАНЦІЯ)

Історична Савойя, включена до складу Франції у 1860 році, зберігає виразну регіональну ідентичність. За даними [IFOP](#), у 2025 році 51% мешканців Савойї та Верхньої Савойї підтримували створення окремого регіону в складі Франції, що свідчить про посилення територіальної окремішності та запиту на інституційне відмежування від чинної адміністративної моделі. Сам по собі такий регіоналізм не тотожний сепаратизму, однак він створює сприятливе середовище для політичних акторів, які переводять питання локальної ідентичності у площину суверенітету, делегітимації французького центру та оскарження належності Савойї до Франції. На цьому тлі [Intelligence Online](#) зазначало, що Росія розглядає савойських сепаратистів як один із потенційних інструментів розхитування ситуації у Франції.

Intelligence Online зазначало, що Росія розглядає савойських сепаратистів як один із потенційних інструментів розхитування ситуації у Франції

27 жовтня 2023 року в місті Шамбері організація під назвою «Уряд держави Савойя» (*Gouvernement de l'État de Savoie*) [проголосила](#) «створення окремої держави» та [опублікувала](#) «Савойську декларацію про незалежність» (*Déclaration d'Indépendance de la Savoie*). У своїй декларації організація стверджує, що Франція нібито окупувала Савойю у 1860 році, що суверенітет Савойї, відновлений у 1815 році, був згодом порушений, а Паризький мирний договір 1947 року начебто відкрив можливість для «деколонізації» регіону. Йдеться не про визнану правову позицію, а про власну псевдоюридичну конструкцію савойського сепаратистського середовища, яка використовується для обґрунтування вимог незалежності. Саме такі маргінальні, але ідеологічно зручні для зовнішньої експлуатації ініціативи становлять інтерес у контексті російських операцій впливу, спрямованих на делегітимацію державного центру та посилення внутрішніх ліній розколу в європейських країнах.

Лідером («президентом») «Уряду держави Савойя» є місцевий політичний активіст **Тьєррі Беку** (*Thierry Bécourt*). Упродовж багатьох років Беку [очолює](#) «Міжнародний центр прапора миру» (*Cercle International de la Bannière de la Paix de Genève, Женева*), який підтримує партнерські контакти з російським **Міжнародним центром Реріха** (*Международный центр Рериха*, далі – МЦР) – інструментом російської «м'якої сили». Після окупації Криму та початку агресії РФ проти України на Донбасі структури цього середовища [здійснювали](#) інформаційний вплив, просуваючи тезу про «культурну єдність» російського та українського народів, що відповідало офіційній позиції уряду РФ. У власній діяльності центр Беку також використовує ідеї «культурної дипломатії» Реріха для антидержавної крити-

Президент самопроголошеного «Уряду держави Савойя» Тьєррі Беку перед замком герцогів Савойських, де він сподівається оселитися

ки французького центру: зокрема, проєкт Центру Pax Cultura засуджував [участь](#) Франції у війні в Ємені, розвиток військово-технічного співробітництва з близькосхідними партнерами, а також [звинувачував](#) французьку владу в обмеженні громадянських свобод під час надзвичайного стану після ісламістських терактів 2015 року.

[Радником](#) президента «Уряду держави Савойя» є швейцарський фінансист **Паскаль Наджаді** (*Pascal Najadi*), який зберігає актуальні зв'язки з російським політичним та інформаційним середовищем. До 2003 року він [працював](#) у Dresdner Bank у Лондоні, де займався розвитком відносин із Російською Федерацією. Клієнтами банку в цей період були, зокрема, російські державні компанії «Газпром» і «Сибнефть», а також олігархи **Олег Деріпаска** (Олег Дерипаска) та **Владімір Потанін** (Владимир Потанин). Пізніше Наджаді [переніс](#) інфраструктуру власної консалтингової компанії до Росії, де була зареєстрована юридична особа «Наджади и Партнеры»; її співзасновником став **Андрей Рудешко** (Андрей Рудешко) – російський підприємець і випускник **Червонопрапорного інституту Міноборони РФ** (Краснознаменный институт имени Андропова). У подальшому Наджаді регулярно [виступав](#) у російському інформаційному просторі як критик Заходу й розвивав зв'язки з антиглобалістськими та проросійськими середовищами.

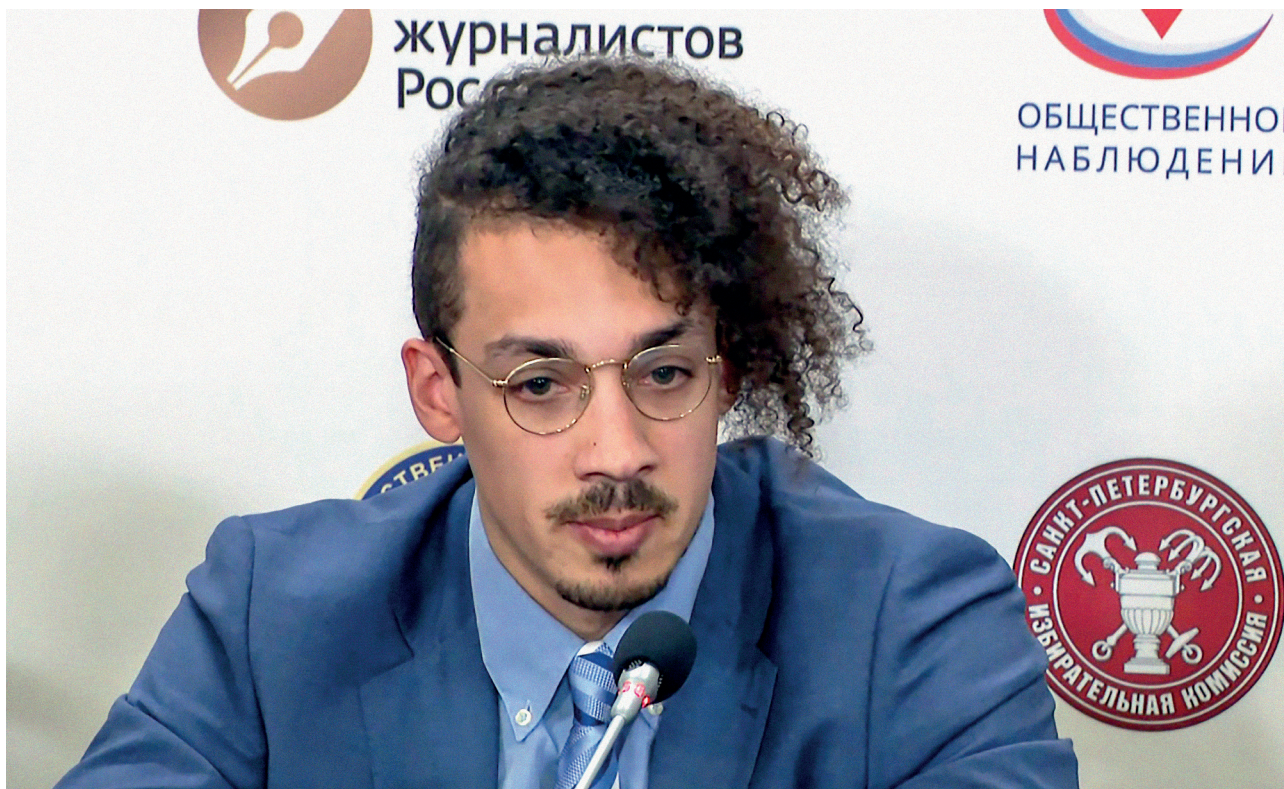
Паскаль Наджаді регулярно виступав у російському інформаційному просторі як критик Заходу й розвивав зв'язки з антиглобалістськими та проросійськими середовищами

Радник
президента «Уряду
держави Савойя»
Паскаль Наджаді
має зв'язки
з афілійованим
з ГРУ «Фондом
боротьби
з репресіями»

Окремої уваги заслуговує взаємодія Наджаді з «**Фондом боротьби з репресіями**» – структурою, заснованою неодноразово згаданим вище Євгенієм Пригожиним і пов'язаною з його мережею впливу. У вересні 2022 року Наджаді в [інтерв'ю](#) цьому фонду звинувачував Захід в ескалації війни та стверджував, що постачання озброєнь Україні нібито «веде до загибелі цивільних». Фонд також публічно [підтримував](#) його документальний фільм «Відрубати голову змії в Женеві» (2023), співаторкою якого виступила **Астрід Штюкельбергер** (Astrid Stückelberger) – почесна професорка Інституту біорегуляції та геронтології в Санкт-Петербурзі, яка водночас займає офіційні позиції в структурі званого «Уряду держави Савойя». Окрім того, фонд публічно [підтримував](#) рух Наджаді «We the People» та його антиглобалістські меседжі. У 2022 році Наджаді також [підписав](#) ініційований фондом відкритий лист до ООН щодо українського сайту «Миротворець», у якому цей ресурс називався «злочинним», а Україна – репресивною державою. Таким чином, савойський сепаратистський проєкт та його представники зосереджені не лише на регіональному сепаратистському активізмі, а й здійснюють інший вплив, вигідний уряду РФ, зокрема спрямований на поширення антизахідних та антиглобалістських наративів, дискредитацію державних інституцій Франції та інших європейських країн, підлив підтримки України й просування меседжів, що збігаються з офіційною позицією уряду РФ.

Савойський сепаратистський проєкт та його представники зосереджені не лише на регіональному сепаратистському активізмі, а й здійснюють інший вплив, вигідний уряду РФ, зокрема спрямований на поширення антизахідних та антиглобалістських наративів, дискредитацію державних інституцій Франції та інших європейських країн, підлив підтримки України

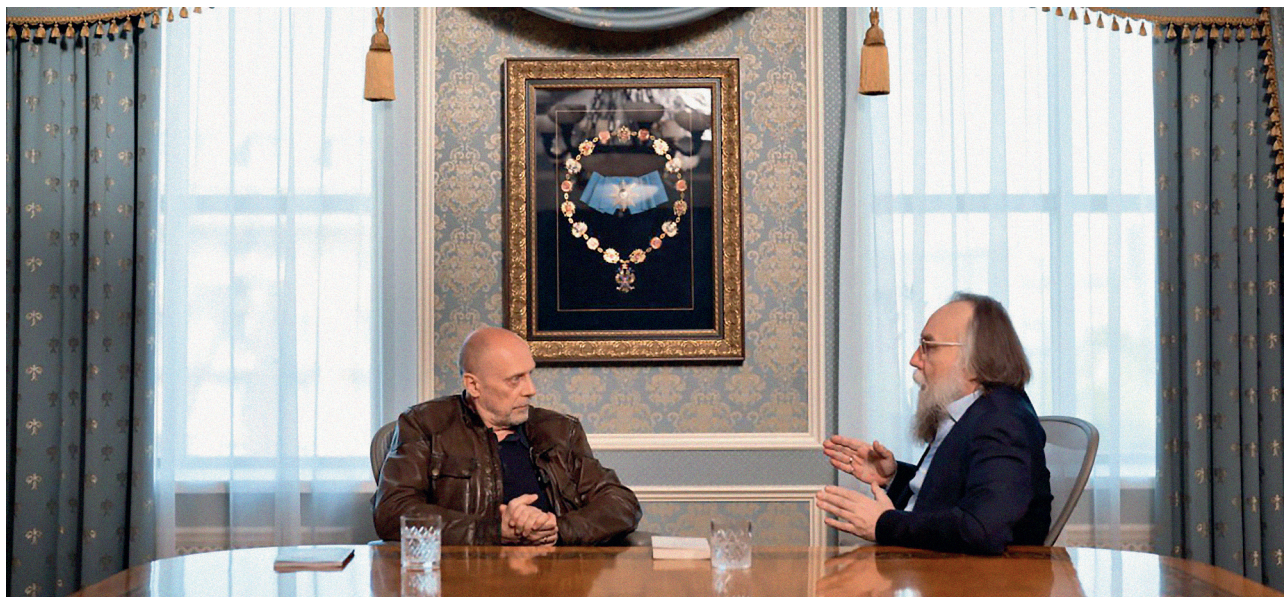

Медіапартнер
«Уряду держави
Савойя»
Франк Пенгам:
«Президентські
вибори в РФ
пройшли на
найвищому рівні»,
Москва, 2024

Медійним майданчиком, який системно надає платформу савойським сепаратистам, є «Професія жандарм» (*Profession Gendarme*) – ресурс, [пов'язаний](#) з Професійною асоціацією жандармерії (*Association Professionnelle Gendarmerie*). Саме на цьому сайті вперше була [опублікована](#) «декларація про незалежність» Савойї, а надалі там регулярно з'являлися документи, звернення та новини так званого «уряду Савойї». Водночас «Професія жандарм» функціонує не ізольовано, а в ширшому середовищі французьких «альтернативних медіа», де перетинається з ультраправими та пов'язаними з РФ акторами.

Зокрема, «Професія жандарм» [взаємодіє](#) з «Глибокою геополітикою» (*Geopolitique Profonde*), [очолюваною](#) журналістом Френком Пенгамом (*Franck Pengam*), який є також автором [згаданого](#) у доповіді видання **Geopolitika.ru**. У 2024 році Пенгам [виступав](#) як так званий «міжнародний спостерігач» на президентських виборах у РФ. У тому ж році Пенгам [відвідав](#) окупований Донбас у межах проєкту «Іноземні журналісти за Росію» (*Иностранные журналисты за Россию*), який реалізовувався за підтримки російських парламентарів **Александра Бабакова** (Александр Бабаков) та **Александра Воробйова** (Александр Воробьев). За [оцінками](#) Conspiracy Watch, Пенгам є одним із найактивніших франкомовних трансляторів російської дезінформації.

Медійним майданчиком, який системно надає платформу савойським сепаратистам, є «Професія жандарм» – ресурс, пов'язаний з Професійною асоціацією жандармерії

Один з партнерів медіайданчика «Уряду держави Савойя» *Profession Gendarme* Ален Сораль в Москві на зустрічі з стратегічним радником АП РФ Александром Дугіним, 2025 рік

Іншим важливим вузлом цього середовища є праворадикальна організація **«Рівність і примирення»** (*Égalité & Réconciliation*, E&R), [очолювана](#) Аленом Соралем (*Alain Soral*). Ще у 2009 році E&R публічно вибудовувала контакти з посольством Росії у Франції та демонструвала політичну підтримку Владіміру Путіну. Засновником та керівником «Рівності і примирення» є згаданий вище французький ультраправий політик Ален Сораль. Упродовж багатьох років Сораль [підтримує](#) ідеологічні та особисті контакти з російським ультраправим ідеологом **Александром Дугіним** (Александр Дугин), якого *Le Monde* [описувало](#) як одного з ключових натхненників проросійської французької ультраправої сцени. Сораль [є автором](#) передмови до французького видання книги Дугіна **«Четверта політична теорія»** (*La Quatrième théorie politique / The Fourth Political Theory*), а сам Дугін у тексті англomовного видання дякував Соралю за дозвіл використати цю передмову. *Le Monde* також зазначало, що Дугін і Сораль добре знали одне одного, брали участь у спільній конференції в Бразилії у 2014 році, а Дугін надавав Соралю свої мережі та сприяв його просуванню. У 2016 році Сораль відвідав Москву, де на форумі, організованому **«Россия сегодня»**, публічно вихваляв «модель Путіна»; за даними *Le Monde*, на цей захід його запросило саме дугінське коло. У 2025 році Сораль також [долучився](#) через відеозв'язок до міжнародного ультраправого конгресу **«Паладини»** в Санкт-Петербурзі, який, за повідомленнями Meduza з посиланням на iStories, був заснований за участю наближеного до Кремля олігарха **Константіна Малофєєва** (Константин Малофеев) та Александра Дугіна.

У 2025 році **«Професія жандарм»** (*Profession Gendarme*), **«Глибока геополітика»** (*Geopolitique Profonde*) та **«Рівність і примирення»** (*Égalité*

Важливим вузлом савойського сепаратистського середовища є праворадикальна організація «Рівність і примирення», очолювана Аленом Соралем

& *Réconciliation*) стали [співвиробниками](#) медійного продукту в межах проєкту «Марш за Газу», в якому брали участь лідер «уряду Савойї» **Тьєррі Беку** (*Thierry Bécourt*), партнерка **Паскаля Наджаді** (*Pascal Najadi*) **Астрід Штюкельбергер** (*Astrid Stückelberger*) та відставний генерал **Домінік Делавард** (*Dominique Delawarde*). Цей продукт був опублікований на платформі «Вільна трибуна» (*Tribune Libre*), яка також регулярно надає майданчик представникам так званої «незалежної держави Савойя». Саме «Вільна трибуна» [супроводжувала](#) візит Тьєррі Беку до Росії на саміт БРІКС у 2025 році. Взаємодія між цими структурами має сталий характер: вони [поширюють](#) матеріали одна одної, беруть участь у спільних заходах і взаємно підсилюють антиурядові, антизахідні та в окремих випадках виразно проросійські меседжі. Домінік Делавард, зокрема, є постійним дописувачем «Професії жандарма» (*Profession Gendarme*), що додатково вказує на щільний характер цього інформаційного середовища.

Контакти між цим середовищем і савойськими сепаратистами мають не випадковий, а предметний характер. У 2025 році «Професія жандарм» провела закритий захід, у межах якого відбулася [зустріч](#) лідера так званого «уряду Савойї» **Тьєррі Беку** з **Френком Пенгамом**. Хоча зміст цієї зустрічі публічно не розкривався, згодом Беку як представник «держави Савойя» [виступив](#) на майданчику **Geopolitique Profonde**, що свідчить про надання савойському сепаратистському проєкту платформи в пов'язаному з РФ медійному середовищі. [Віце-президент](#) **Професійної асоціації жандармерії** (*Association Professionnelle Gendarmerie*) **Франсуа Дюбуа** (*François Dubois*) також [долучався](#) до діяльності **Geopolitique Profonde** як коментатор і учасник ефірів.

Для Москви активність савойських сепаратистів є корисною, оскільки одночасно послаблює легітимність французького державного центру, підживлює внутрішні лінії розколу, дискредитує підтримку України та включає локальний сепаратистський сюжет у ширшу проросійську інформаційно-політичну екосистему

Показовим є і міжнародний вимір цієї активності. У жовтні 2024 року Тьєррі Беку як представник «держави Савойя» відвідав саміт БРІКС у Казані, де у власному виступі назвав Росію «християнською країною», [звинуватив](#) Францію в агресивній політиці щодо РФ та заявив про прагнення Савойї долучитися до побудови «багатопольярного світу».

Таким чином, йдеться не просто про маргінальний савойський сепаратизм, а про середовище, яке поєднує вимоги відокремлення Савойї від Франції з діяльністю, що об'єктивно відповідає інтересам РФ. Для Москви така активність є корисною, оскільки одночасно послаблює легітимність французького державного центру, підживлює внутрішні лінії розколу, дискредитує підтримку України та включає локальний сепаратистський сюжет у ширшу проросійську інформаційно-політичну екосистему.

ВЕНЕТО (ІТАЛІЯ)

Венеційський сепаратизм спирається насамперед на два блоки аргументації – історико-культурний та економічний. У першому випадку центральне місце посідає апеляція до спадщини **Венеційської республіки** (*Serenissima Repubblica di Venezia*), яка [існувала](#) понад тисячу років – від VIII століття до 1797 року. Прихильники незалежності Венето розглядають її як повноцінну суверенну державу з власними інституціями, правовою системою, дипломатією, армією та флотом. Саме звідси походить одна з ключових тез венеційського сепаратистського дискурсу: включення Венето до складу Італії у XIX столітті трактується не як природне національне об'єднання, а як втрата історичної державності.

Важливим елементом цієї аргументації є також [венетська мова](#), яку сепаратистські середовища подають як доказ окремої культурної та історичної ідентичності регіону. У такій логіці Венето постає не просто як адміністративна частина Італії, а як окрема спільнота з власною історичною традицією, що нібито зберігає право на політичне самовизначення.

Другий базовий компонент венеційського сепаратизму – економічний. Венето належить до найбільш економічно розвинених регіонів Італії, а тому в місцевому автономістському та сепаратистському дискурсі стабільно присутня [теза](#) про «несправедливий перерозподіл» ресурсів на користь центральної влади. Саме на цьому ґрунті у 2014 році платформа [Plebiscito](#) провела неофіційний онлайн-референдум щодо створення «незалежної та суверенної республіки Венето», учасники якого переважно підтримали ідею виходу регіону зі складу Італії. Попри відсутність офіційного статусу та репрезентативності, цей епізод показав наявність у регіоні мобілізованого середовища, чутливого до антицентральної та сепаратистської риторики.

Поєднання історичної пам'яті, культурної окремішності та економічного невдоволення створює сприятливе середовище для зовнішньої експлуатації. Саме в такому контексті Російська Федерація отримала можливість розвивати в регіоні мережу контактів, яка охоплює місцевих політиків, громадських активістів, медійників та організаторів проросійських ініціатив. Йдеться не про створення сепаратизму ззовні, а про використання вже наявних регіоналістських і антицентральної настроїв в інтересах російської політики.

У випадку Венето йдеться не про створення сепаратизму ззовні, а про використання вже наявних регіоналістських і антицентристських настроїв в інтересах російської політики

Керівник «Комітету
незалежності
Венето»
Пальмаріно
Дзокателлі,
голова культурної
асоціації «Венето–
Росія» та керівник
так званого
«представництва
ДНР» у Вероні

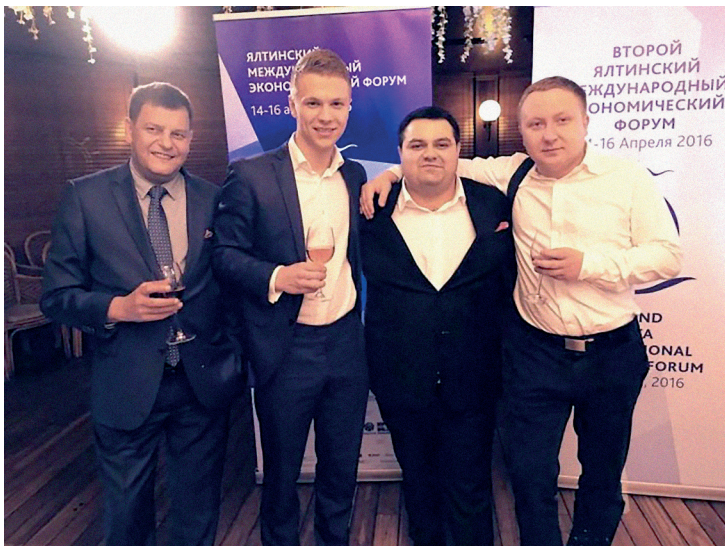
Практичний ефект такого впливу виходить за межі самого венеційського питання. Він сприяє радикалізації антидержавного дискурсу, формує лояльне ставлення до Росії як до уявного союзника «Європи регіонів», підтримує антизахідні та антинатівські наративи, а після початку повномасштабної війни РФ проти України також створює середовище для виправдання російської агресії.

Одним із показових [прикладів](#) такого переплетення сепаратистського активізму та вигідної уряду РФ діяльності є «Комітет незалежності Венето» (Comitato Veneto Indipendente). Його [очолює](#) Пальмаріно Дзокателлі (Palmarino Zoccatelli) – колишній активіст партії «Ліга Півночі» (Lega Nord), голова культурної асоціації «Венето–Росія» (Associazione culturale 'Veneto-Russia') та керівник так званого «представництва ДНР» у Вероні. Асоціація «Венето–Росія» є [партнером](#) фонду «Россотрудничество», який виступає одним із ключових інструментів російського впливу за кордоном. У цій конфігурації венеційський сепаратизм стає для пов'язаних із Росією акторів не самостійною ціллю, а зручним інструментом здійснення різноманітного впливу, що відповідає інтересам Кремля.

«Комітет незалежності Венето» та культурна асоціація «Венето–Росія» тісно пов'язані між собою організаційно і кадрово. Окремі учасники обох структур мають контакти з російськими державними, та зокрема розвідувальними мережами. Окрім Пальмаріно Дзокателлі, одночасним учасником обох організацій є віце-президент «Комітету незалежності Венето» та один із лідерів руху за незалежність регіону **Едоардо Рубіні** (Edoardo Rubini), ві-

«Комітет незалежності Венето» та «Венето–Росія» тісно пов'язані між собою організаційно і кадрово. Окремі учасники обох структур мають контакти з російськими державними, та зокрема розвідувальними мережами

домий, зокрема, [поїздками](#) на окупований Донбас. До правління асоціації «Венето–Росія» та водночас до активу «Комітету» також належать **Стефано Вальдегамбері** (*Stefano Valdegamberi*), **Елізео Бертолазі** (*Eliseo Bertolasi*) та **Віто Коменчіні** (*Vito Comencini*).

Найбільш показовою у політичному вимірі є діяльність Стефано Вальдегамбері – чинного радника регіональної ради Венето, а до 2023 року депутата цієї ж ради від «Ліги Півночі». Він брав участь як [«міжнародний спостерігач»](#) у псевдовиборах в окупованому Криму у 2017 році, а також у президентських виборах у Росії у 2024 році. За оцінкою [OCCRP](#), Вальдегамбері співпрацював із «Міжнародним агентством актуальної політики» (International Agency for Current Policy, IACP) – структурою, яку розслідувачі пов'язують з операціями російсько-

Саргіс Мірзаханян (другий справа), випускник Дипломатичної академії МЗС РФ, займався організацією візиту італійських сепаратистів в окупований Крим

Член ради «Комітету незалежності Венето» Елізео Бертолазі - представник «Міжнародного руху Русофілів» в Італії

го впливу в Європі. Цю організацію очолював **Сархіс Мірзаханян** (*Сархис Мирзакханян*) – випускник Дипломатичної академії МЗС РФ. ІACP, серед іншого, взаємодіяло з «Фондом миру» Леоніда Слуцького в межах залучення європейських політиків як [«спостерігачів»](#) на виборах у Росії. У рамках такого співробітництва Вальдегамбері просував у регіональній раді Венето [резолюцію](#) про визнання анексії Криму та необхідність скасування антиросійських санкцій, а також [лобіював](#) укладення угоди про співробітництво між Венето і так званою «Державною радою Республіки Крим».

Не менш показовою є роль **Елізео Бертолазі**. Він є журналістом [Sputnik](#), аналітиком Vision & Global Trends, який співпрацює з **Фондом стратегічної культури** (Фонд стратегической культуры), [пов'язаним](#) зі Службою зовнішньої розвідки РФ та з 2023 року – представником в Італії **«Міжнародного**

Офіцер ФСБ
Алексей Стовбун –
координував
роботу Бертолазі
по встановленню
контактів з вищим
політичним
керівництвом
Італії

руху русофілів» (МРР). За даними доповіді ЦОР «Солдатики», ця структура виступає організацією-прикриттям Служби зовнішньої розвідки РФ. В установчому з'їзді МРР у Москві брав участь і Пальмаріно Дзюкателлі, що додатково вказує на включеність цього середовища до спільної мережі контактів. Окрім цього, Бертолазі [пов'язують](#) і з Федеральною службою безпеки РФ: зокрема, під кураторством офіцера ФСБ **Алексія Стовбуна** (Алексей Стовбун) він, за наявними даними, сприяв встановленню контактів російської сторони з вищим політичним керівництвом Італії та просував кампанію щодо позбавлення Петра Порошенка звання «почесного громадянина Венето».

Ще одним елементом цієї мережі є **Віто Коменчіні** – колишній депутат парламенту Італії від «Ліги», учасник поїздок до так званої «ДНР» і Ялтинського міжнародного економічного форуму в окупованому Криму. Він також очолює **Дослідницький інститут Суворова** ([Centro Studi Suvorov](#)), який займається просуванням ідей «русского міра», і входить до [правління](#) Veneto Indipendente. У сукупності ці факти вказують на його інтегрованість у середовище, де регіоналістська та сепаратистська риторика поєднується з системним просуванням проросійських наративів.

Офіційною метою «Комітету незалежності Венето» є [відновлення](#) суверенітету історичної «Республіки Венеція». У програмному документі рух закликає «відвоювати незалежність усіма морально законними способами, включно з референдумом». Для досягнення цієї мети організація системно використовує історико-культурні сюжети як інструмент політичної мобілізації. Показовим [прикладом](#) є щорічні заходи з ушанування битви при Лепанто 1571 року, в якій сили Священної Ліги за вирішальної участі

Член правління
«Комітету
незалежності
Венето» Віто
Коменчіні очолює
також «Інститут
Суворова» в Італії

Венеційської республіки розгромили флот Османської імперії. Такі події використовуються для культивування окремої венеційської ідентичності через героїзацію історичної ролі Венеційської республіки, популяризацію її символіки та наголошення на тягlostі власної державницької традиції.

11 жовтня 2025 року черговий такий захід [організував](#) Пальмаріно Дзокателлі. Прикметно, що його темою стало гасло: «Лепанто 1571: християнська Європа перемагає турків. 2025: світська Європа воює з християнською Росією – парадокс в історії». Таким чином, історична пам'ять про Венеційську республіку була прямо поєднана з характерним для російської пропаганди цивілізаційним наративом, у межах якого сучасне протистояння Росії із Заходом подається як конфлікт «християнської Росії» зі «світською» або «антихристиянською» Європою.

Додаткової ваги цьому епізоду надає участь у заході Генерального консула РФ у Мілані **Дмитрія Штодіна**. З огляду на [оцінки](#) Інституту Роберта Лансінга (RLI), який пов'язує Штодіна з операціями російського впливу в Італії, його присутність свідчить про увагу російської сторони до середовища венеційського регіоналізму.

Veneto Indipendente діє не лише у культурно-символічному, а й у політичному просторі, взаємодіючи з автономістськими та сепаратистськими ініціативами

Цей випадок не був поодиноким. Російські офіційні установи та пов'язані з ними структури системно беруть участь у заходах, спрямованих на просування венеційської регіональної ідентичності. Зокрема, 3 червня 2023 року рух Veneto Indipendente став [співорганізатором](#) великого заходу, присвяченого двохсотліттю **Веронського конгресу** 1822 року. У ньому взяли участь директорка Російського центру науки і культури в Римі **Дар'я Пушкова**, історик Російської академії наук **Міхаїл Талалай**, а також ключові діячі венеційського сепаратистського середовища – **Стефано Вальдегамбері**, **Елізео Бертолазі** та **Віто Коменчіні**. Сам Російський центр науки і культури є структурним підрозділом «Россотрудничества», яке в ЄС [розглядається](#) як один із інструментів російського впливу за кордоном.

Змістовне наповнення цього заходу також мало виразно вигідний РФ характер. Його учасники [наголошували](#), що «Венето став політичною столицею Європи», тоді як Росія «своєю кров'ю викупила Європу для свободи, честі й миру». У такий спосіб історична пам'ять знову використовувалася для просування наративу про особливу цивілізаційну місію Росії та її протиставлення модерному Заходу. Показово, що незабаром після цього, 12 червня 2023 року, Пальмаріно Дзокателлі в інтерв'ю Il Fatto [закликав](#) венеційців «відновити боротьбу за незалежність». Це вказує на прямий зв'язок між символічною політикою, історичною міфологізацією та актуальною сепаратистською мобілізацією.

Водночас Veneto Indipendente діє не лише у культурно-символічному, а й у політичному просторі, взаємодіючи з автономістськими та сепара-

*Рух за
незалежність
Венето проводить
акції протесту,
спрямовані на
актуалізацію
незалежності
регіону*

тистськими ініціативами. Показовим у цьому сенсі став консультативний [референдум](#) про розширення автономії Венето, що відбувся 22 жовтня 2017 року. Явка на ньому склала 57,2%, а понад 98% учасників підтримали розширення автономії регіону. Формально ініціатором референдуму була регіональна влада на чолі з президентом області Лука Дзаєю, одним із провідних політиків «Ліги Півночі». Однак Veneto Indipendente активно долучився до кампанії: комітет офіційно приєднався до платформи громадських організацій Veneto Sì, а його представники виступали на мітингах, давали інтерв'ю та поширювали агітаційні матеріали.

У підсумку, участь [пов'язаних](#) із Росією акторів у діяльності Veneto Indipendente дає РФ не лише символічну присутність у середовищі венеційського регіоналізму, а й цілком прикладні політичні результати: посилення антицентрального і сепаратистських настроїв, просування про-російських і антизахідних наративів, дискредитацію санкційної політики та створення локального середовища, готового до легітимації російської агресії проти України.

Характерною рисою діяльності Veneto Indipendente була і залишається системна радикалізація антиурядового дискурсу та трактування автономії як лише проміжного етапу на шляху до незалежності

Характерною рисою [діяльності](#) Veneto Independentе була і залишається системна радикалізація антиурядового дискурсу та трактування автономії як лише проміжного етапу на шляху до незалежності. У цьому підході навіть консультативний референдум 2017 року розглядався не як кінцева мета, а як інструмент подальшого тиску на Рим і легітимації вимог повного політичного самовизначення Венето. Цю позицію Пальмаріно Дзокателлі відкрито артикулював в інтерв'ю російському виданню [Spuntik](#), де заявив про «спільну мету громадян Венето – відновити незалежність від центральної влади» та звинуватив Рим у тому, що той нібито довів регіон до «бідності та деградації» й ігнорує його прагнення. У такий спосіб соціально-економічне невдоволення поєднувалося з політичним наративом про системне нехтування інтересами Венето з боку італійського центру.

Активісти Veneto Independentе наголошують, що «гігант в економіці – Венето – залишається політичним карликом», протиставляючи економічну вагу регіону його обмеженому політичному статусу у складі Італії

Після референдуму Дзокателлі продовжив просувати цю лінію. В одному з [інтерв'ю](#) 2022 року він стверджував, що ще до переходу до порядку денного автономії рух уже мав підготовлений закон про незалежність, однак той був скасований Конституційним судом. Така риторика дозволяла подавати навіть часткові або проміжні політичні рішення як доказ ворожості Риму до будь-яких форм реального самовизначення регіону. Ту саму функцію виконували й економічні аргументи: активісти руху наголошували, що «гігант в економіці – Венето – залишається політичним карликом», протиставляючи економічну вагу регіону його обмеженому політичному статусу у складі Італії.

Додатковим інструментом мобілізації стала кампанія **«Ricordemo el 22 ottobre 2017»** («Пам'ятаймо 22 жовтня 2017»), розгорнута влітку 2023 року. Через відео та публікації в соціальних мережах активісти Veneto Independentе просували тезу про те, що волевиявлення венетців залишається проігнорованим Римом. Таким чином, пам'ять про референдум використовувалася для підтримання відчуття політичної образи, незавершеності процесу та необхідності подальшої боротьби.

Показово, що навіть ухвалення у 2024 році закону про диференційовану автономію, ініційованого «Лігою», не призвело до пом'якшення риторики руху. Навпаки, Дзокателлі [розкритикував](#) президента регіону Луку Дзаю, заявивши, що процес розширення автономії «застряг у Римі», регіон «втрачає час», а отже необхідно «відновити боротьбу» за незалежність. Це свідчить про те, що Veneto Independentе використовує навіть часткові поступки з боку центру не для деескалації, а для подальшого підживлення конфронтації з Римом і переведення автономістського порядку денного у відверто сепаратистський.

Щонайменше з 2015 року «Комітет незалежності Венето» підтримує контакти з російськими окупаційними адміністраціями на Донбасі («ДНР» та «ЛНР») і бере участь у заходах, спрямованих на їх міжнародну легітимацію. Ця діяльність охоплює політичні візити, економічні контакти, участь у псевдовиборах та спроби інституціоналізації присутності російських проксі-структур в Італії.

Першим показовим епізодом став незаконний візит венетської політичної делегації до окупованого Донецька у листопаді 2015 року. До її [складу](#) увійшли як представники «Комітету незалежності Венето», так і особи, пов'язані з офіційними структурами регіону, зокрема Пальмаріно Дзокателлі, Віто Коменчіні, Елізео Бертолазі, а також заступник президента провінції Верона, член партії «Ліга Півночі» Гуальтьєро Мацці. Заявленою метою поїздки було «встановлення співпраці з інституціями самопроголошеної «ДНР»». Після повернення «Комітет» публічно підтримав ідею так конституційних змін та автономії Донбасу в межах мінського процесу, фактично долучившись до просування вигідної Москві рамки врегулювання.

У 2016 році Дзокателлі очолив уже бізнес-делегацію з Венето до окупованих Донецька та Луганська. В інтерв'ю [Sputnik Italia](#) він прямо заявив, що пріоритетом поїздки було встановлення прямих контактів між італійськими підприємцями, місцевим бізнесом і тамтешньою «владою», а також пошук проєктів економічної взаємодії. Таким чином, йшлося не про символічний жест, а про спробу нормалізації економічних зв'язків з окупаційними адміністраціями. Sputnik Italia також опублікував [список](#) представників італійського бізнесу, які увійшли до складу делегації та представляли енергетичний, промисловий і харчовий сектори. Поряд із Дзокателлі в поїздки брали участь і представники Ломбардії – Джанматтео Феррарі (Gianmatteo Ferrari) та Лука Бертоні (Luca Bertoni), віце-президент і секретар асоціації «Ломбардія–Росія». Це вказує на ширшу координацію між регіональними проросійськими мережами в Італії.

*Пальмаріно
Дзокателлі
звертається
до жителів так
званої «Донецької
народної
республіки»
з вітальною
промовою*

Окремим напрямом цієї діяльності стала участь у легітимації окупаційних псевдовиборів. Під час так званих «виборів» голів і «депутатів» у «ДНР» та «ЛНР» у 2018 році Дзюкателлі був офіційно акредитований як «міжнародний спостерігач». Згідно зі звітом European Platform for Democratic Elections ([EPDE](#)), у списку представників від Італії він значився під №27 як член партії «Ліга» та віце-президент асоціації Veneto–Russia. Така участь була особливо важливою для російської сторони, оскільки саме формат «міжнародного спостереження» системно використовується для надання псевдовиборам видимості зовнішньої легітимності.

Логічним продовженням цієї лінії стало [відкриття](#) у лютому 2019 року так званого «представництва ДНР» у Вероні, головою якого було оголошено Пальмаріно Дзюкателлі. Цей крок означав перехід від поодиноких контактів і візитів до спроби інституціоналізувати присутність російського проксі-утворення в Італії.

Після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну «Комітет незалежності Венето» відкрито підтримував російську агресію. Зокрема, у Вероні комітет провів мітинг на підтримку так званих «ДНР» та «ЛНР», а також російського вторгнення під приводом «денацифікації України». Надалі Комітет системно просував меседжі, спрямовані на виправдання дій РФ, дискредитацію уряду Італії, НАТО та західної підтримки України.

Одним із перших таких епізодів став публічний [захід](#) у Вероні наприкінці березня 2022 року за участі члена правління «Комітету незалежності Венето» та чинного депутата від «Ліги» Віто Коменчіні. У межах заходу російська агресія проти України виправдовувалася, а відповідальність за війну покладалася на Захід, який нібито «відмовився піти на поступки Кремлю». Участь у події, організованій асоціацією «Венето–Росія», також взяв депутат Державної думи РФ від партії «Єдина Росія» **Віталій Мілонов** (Виталий

*Пальмаріно
Дзюкателлі
на відкритті
представництва
так званої
«Донецької
народної
республіки»
в Турині*

Милонов). Таким чином, йшлося не лише про локальний проросійський активізм, а про пряме включення російських офіційних представників у формування вигідного Кремлю публічного дискурсу в регіоні.

Надалі ця діяльність зосередилася не лише на виправданні війни, а й на підживленні підтримки України з боку Італії. Показовою в цьому сенсі стала маніфестація у Вероні 5 квітня 2025 року під гаслом «Ні європейському переозброєнню!», організована коаліцією Verona per la Libertà, асоціацією Veneto–Russia Дзокателлі та незалежною профспілкою Sindacato Libero. Акція відбулася одночасно з аналогічними протестами в інших містах Італії проти НАТО та уряду Джорджі Мелоні, який постачає зброю Україні. У цьому випадку антиукраїнська та антинатівська риторика була прямо вбудована у ширший протестний порядок денний, спрямований проти оборонної політики Італії та Європи.

Щонайменше з 2015 року «Комітет незалежності Венето» підтримує контакти з російськими окупаційними адміністраціями на Донбасі («ДНР» та «ЛНР») і бере участь у заходах, спрямованих на їх міжнародну легітимацію

Іншим прикладом стала масштабна кампанія білбордів зі слоганом «Росія мені не ворог», [ініційована](#) Пальмаріно Дзокателлі. Влітку 2024 року у Вероні з'явилися десятки плакатів із зображенням потиску рук у кольорах прапорів Італії та РФ та закликом припинити військову допомогу Україні. Кампанію організували **Verona per la Libertà**, раніше відома антикарантинною мобілізацією, спільно з асоціацією «Венето–Росія». Її фінансування забезпечували приватні спонсори, зокрема [підприємець](#) **Стефано Альбрігі**, який у 2016 році [відвідував](#) окупований Крим у рамках заходів, організованих Саххисом Мірзаханяном. Це вказує на перетин місцевого протестного середовища, венеційського сепаратистського активу та ширших проросійських мереж, які використовують антивоєнну й антизахідну риторику для послаблення підтримки України.

Таким чином, після початку повномасштабної війни проти України пов'язане з «Комітетом незалежності Венето» середовище перейшло до системного здійснення впливу, що прямо відповідає інтересам Кремля: виправдання російської агресії, делегітимації західної підтримки України, дискредитації НАТО, радикалізації конфронтації з Римом та мобілізації місцевих протестних груп проти оборонної політики Італії.

Водночас сам венеційський сепаратизм спирається на поєднання історико-культурної окремішності, економічного невдоволення та антицентральних настроїв, а «Комітет незалежності Венето» розглядає автономію не як мету, а лише як проміжний і недостатній етап на шляху до незалежності. Подібно до того, як це простежувалося у випадку Каталонії, характерною рисою діяльності Комітету є системна атака на автономістський процес, який подається як заблокований Римом і непридатний для реалізації справжнього самовизначення. Саме це робить пов'язане з Комітетом середовище зручним каналом впливу для РФ в Італії.

МОРАВІЯ (ЧЕХІЯ)

На перших посткомуністичних парламентських виборах у Чехословаччині 1990 року помітним політичним явищем [став](#) регіоналістський рух «**Рух за самоврядну демократію – Товариство за Моравію і Сілезію**» (*Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko*, HSD-SMS), який виступав за відновлення політичної та адміністративної суб'єктності Моравії та Сілезії, зокрема через [створення](#) так званої «трифедерації» Чехія–Словаччина–Моравія. На виборах рух здобув близько 10%, що засвідчило наявність у ранній посткомуністичний період помітного моравського регіоналістського протесту проти празького політичного центру та унітарної моделі державного управління. [Лідером](#) партії був **Борислав Барта** (*Boleslav Bárta*), агент комуністичної Служби державної безпеки Чехословаччини (StB).

Сам по собі ранній моравський рух був передусім проявом регіоналізму та автономістських настроїв, а не повноцінного сепаратизму. Водночас уже в 1990-х роках моравське питання почали використовувати ширші радикальні й антисистемні сили, для яких воно було зручним інструментом атаки на празький центр, ліберальний порядок денний і прозахідний курс країни. Найбільш показовим прикладом такої експлуатації стала радикальна ксенофобська партія «**Об'єднання за Республіку – Республі-**

Лідер
моравського руху
за незалежність
90-х років
Болеслав
Барта – агент
Чехословацької
спецслужби StB

канська партія Чехословаччини» (SPR-RSC) Мірослава Сладека (*Miroslav Sládek*), яка мала тісні зв'язки з російською ЛДПР Владіміра Жириновського і [входила](#) до ширшого кола пов'язаних із Росією європейських популістських сил. Різко критикуючи Прагу, SPR-RSC проголосила [створення](#) так званого «альтернативного уряду в Моравії». За [оцінками](#) професора Університету Масарика в Брно Мірослава Мареша, з метою перешкоджання євроатлантичній інтеграції Чехословаччини SPR-RSC експлуатувала різні конфліктогени, зокрема антиромський расизм і питання включення Моравії до складу Чехії. У цьому контексті моравське питання використовувалося не як самодостатній регіональний порядок денний, а як один із сюжетів ширшої антизахідної та антицентральної мобілізації.

Показово, що в 1990-х роках тему «окупації Моравії» Чехією артикулював і сам **Владімір Жириновський** (*Владимир Жириновский*). Це свідчить, що моравська тема була помітною не лише для внутрішньочеських радикальних сил, а й для пов'язаних із Росією політичних акторів, які могли використовувати її для підживлення антицентральної настроїв і делегітимації чеської державної єдності.

Уже в 1990-х роках підтримку моравським автономістським і сепаратистським середовищам надавали також офіційні російські структури, зокрема консульство РФ у Брно, що свідчить про ранній інтерес Москви до використання моравського питання як інструменту політичного впливу в Чехії.

З кінця 2000-х років РФ використовує інструменти «м'якої сили» для роботи з чеським панслов'янським і проморавським середовищем, у межах якого культивується уявлення про окремішність Моравії від чеського політичного центру. Показовим прикладом є [створене](#) у 2008 році **Чесько-моравське слов'янське товариство** (*Českomoravský slovanský svaz*, ЧМСС), яке залишається активним і сьогодні. Його засновником і лідером є громадський діяч **Зденек Опатржил** (*Zdeněk Opatřil*), який, за даними [дослідників](#) аналітичного центру European Values, є випускником «політичної школи» в Москві. Опатржил є активістом панслов'янського руху та взаємодіє з посольством РФ у Чехії і **Російським центром науки та культури** (*Российский центр науки и культуры*).

Засновник
Чесько-
моравського
слов'янського
товариства
Зденек Опатржил
(по центру)
на заході
в Російському
центрі науки
та культури
в Празі

Важливо, що діяльність Опатржила не обмежується чеським контекстом. Він є заступником голови базованого в Москві **Всеросійського слов'янського союзу**. Його очолює російський публіцист та ультранационаліст **Олег Платонов**, який водночас є [постійним](#) членом «Ізборського клубу» – організації, що використовується як інструмент формування, координації та ідеологічного забезпечення мереж агентури впливу РФ. У такій конфігурації Чесько-моравське слов'янське товариство постає не як ізольована культурна ініціатива, а як частина ширшої проросійської мережі, де панслов'янська риторика поєднується з антизахідними та антиєвроатлантичними наративами.

Чесько-моравське слов'янське товариство функціонує не лише як культурне або слов'янофільське об'єднання, а як середовище, в якому перетинаються панслов'янські, проросійські та пов'язані зі спецслужбами РФ мережі

На це ж вказує і склад керівництва та членства ЧМСС. До числа його учасників [входить](#) колишній співробітник посольства РФ у Чехії **Александр Степанов** (Александр Степанов), [висланий](#) у 2023 році через загрозу національній безпеці. Він також [очолював](#) Координаційну раду російських співвітчизників у Чехії (КСОРС) і отримував фінансування від афілійованого з ГУ ГШ ЗС РФ «Правфонду». До керівництва ЧМСС [входить](#) і **Татьяна Стржельцова** (Tatjana Střelcová) – дочка колишнього радянського розвідника та дружина колишнього офіцера чехословацької розвідки **Ігора Стржельца** (Igor Střelec). Сукупно це вказує на те, що ЧМСС функціонує не лише як культурне або слов'янофільське об'єднання, а як середовище, в якому перетинаються панслов'янські, проросійські та пов'язані зі спецслужбами РФ мережі.

Після 2021 року ЧМСС активно [взаємодіє](#) з форумом «**Моравський круглий стіл**» (Moravský kulatý stůl) – об'єднанням моравських активістів і проморавських громадських структур, що займаються культивуванням моравської ідентичності та «відновленням Моравської суб'єктності». Сам по собі цей форум не слід автоматично ототожнювати з проросійським середовищем, однак його значення полягає в тому, що він виступає точкою перетину для різних проморавських акторів, частина яких надалі виходить у виразно антизахідний і антинатівський політичний порядок денний.

До числа учасників «Моравського круглого столу» входить і партія «**Моравани**» (Moravané) – одна з небагатьох політичних сил у Чехії, що послідовно артикулює проморавський автономістський та [квазісепаратистський](#) порядок денний. У своїй програмі партія вимагає «відновлення моравської державності» та «федералізації Чехії». Окрім того, «Моравани» виступають за вихід Чехії або окремо Моравії – як складової федерації – з ЄС і НАТО.

Лідером партії «Моравани» є чеський політик **Цтірад Мусіл** (Ctirad Musil). Він тривалий час був членом чеського **Комуністичного союзу молоді** (Komunistický svaz mládeže, KSM), а з 2011 року є головним [редактором](#)

Лідер
автономістської
партії «Моравани»
Цтірад Мусіл

його офіційного видання **Mladá pravda**. Це важливо, оскільки KSM належить до міжнародного комуністичного середовища, пов'язаного з **Всесвітньою федерацією демократичної молоді** (ВФДМ) – структурою, яку ще в радянський період використовували як політичний фронт для роботи з лівою молоддю, а в пострадянський час РФ зберегла як міжнародний майданчик для контактів, політичної мобілізації та роботи з ідеологічно близькими лівими середовищами. У 2017 році KSM взяв участь у «**Всесвітньому фестивалі молоді**» в Сочі, організованому ВФДМ.

Зв'язки Мусіла з пов'язаними з РФ структурами не обмежуються цим середовищем. Він входив до складу керівництва чеського «**Товариства друзів ЛНР та ДНР**» (*Společnost přátel LLR a DLR*), яке фігурувало у звітах чеського МВС щодо екстремістської діяльності, пов'язаної з підтримкою сепаратистських утворень на сході України. Лідером товариства є чеський журналіст **Яромір Вашек** (*Jaromír Vašek*), який неодноразово відвідував окупований Донбас, у тому числі у 2022 році як «спостерігач» на так званому «референдумі» про включення окупованих територій до складу РФ, а у 2025 році проводить акції на підтримку «республік» Донбасу. Йдеться, таким чином, не про абстрактну ідеологічну симпатію до Росії, а про практичну участь у заходах з легітимації російських проксі-утворень.

Координацію діяльності цього товариства здійснює «**Міжнародна слов'янська рада**» (*Международный славянский совет*), яку очолює колишній заступник голови Держдуми РФ **Сергей Бабурін** (*Сергей Бабури́н*). За даними колишнього радянського розвідника, генерал-лейтенанта КДБ та емігранта до США Олега Калугіна, Бабурін ще з радянських часів пра-

Сергей Бабурін –
координатор
«Міжнародного
слов'янського
товариства»,
агент КДБ СРСР,
псевдонім –
«Ніколай»

цював на КДБ під [псевдонімом](#) «Ніколай» (Николай). У такій конфігурації «Товариство друзів ЛНР та ДНР» постає як структура, через яку чеські активісти вбудовуються у мережу, пов'язану з російськими політичними і, за наявними даними, спецслужбовими колами.

Лідер «Мораван» Цтірад Мусіл також особисто відвідував окупований Росією Донбас, а у липні 2022 року Мусіл [виправдовував](#) повномасштабну агресію РФ як «природну реакцію» на дії Заходу та України. Цтірад Мусіл та Яромір Вашек, серед іншого, взаємодіяли також на майданчику [так званого чеського](#) «Антикапіталістичного табору», де у 2017 році обговорювали «громадянську війну в Україні».

Заступником голови партії «Моравани» є чеський політичний активіст **Павел Догнал** (Pavel Dohnal). Водночас він виступає [речником](#) іншого проморавського руху – «**Моравська національна ініціатива**» (Moravské národní iniciativy), яка також вимагає «відновлення самостійності» Моравії.

Зв'язки Догнала з пов'язаними з РФ мережами простежуються не лише на рівні ідеологічної близькості. У 2018 році він [взяв участь](#) у **Міжнародному слов'янському з'їзді** в Празі, який проходив у Російському центрі науки та культури – офіційному російському державному майданчику. Захід організував згаданий вище Всеросійський слов'янський союз, а участь у ньому особисто взяв і Сергей Бабурін. У цьому випадку йдеться вже не про абстрактну симпатію до панслов'янства, а про включення проморавського активіста до середовища, де перетинаються російські державні інституції, панслов'янські структури та пов'язані з РФ політичні актори.

Додатково покажемо і те, що «Моравська національна ініціатива» [підтримує](#) комунікацію зі Зденеком Опатржилом у межах проєктів, пов'язаних із культивуванням моравської ідентичності. З огляду на вже описані зв'язки Опатржила з проросійським слов'янським середовищем, це вказує на часткове накладання проморавського активізму та мереж, через які РФ працює з панслов'янськими й антизахідними колами в Чехії.

Партія «Моравани» намагається вивести свій порядок денний на парламентський рівень через коаліції та координацію з більшими політичними силами, частина яких має зв'язки з Російською Федерацією або просуває меседжі, що відповідають інтересам Кремля. Покажемо у цьому сенсі стало [підписання](#) у 2017 році угоди про передвиборчу співпрацю з правопопулістською партією «Свобода і пряма демократія» (SPD) Томіо Окамури. У межах цієї угоди SPD зобов'язалася підтримувати запровадження так званого земського устрою – скасування чинної адміністративної системи з 14 краями та відновлення самоврядних історичних територій, що є однією з ключових вимог моравського руху. Також SPD погодилася [підтримувати](#) вимоги «Мораванів» щодо офіційного визнання моравської національності.

Співпраця «Мораванів» з SPD означала перетин моравського регіоналістського порядку денного із політичним середовищем, яке вже функціонувало як провідник пов'язаних з РФ ініціатив у Чехії

Політичне значення цього союзу полягало не лише в підтримці окремих регіоналістських вимог, а й у тому, що моравський порядок денний отримував канал входу в загальнонаціональну популістську політику. Це мало особливу вагу з огляду на те, що представники SPD системно брали участь у діях, вигідних РФ: [відвідували](#) окупований Крим, [просували](#) в парламенті визнання анексії півострова, а також з 2016 року [забезпечували](#) доступ до чеського парламенту **Інституту слов'янських стратегічних досліджень** (*Institut slovanských strategických studií*). Цю структуру очолювала Радміла Земанова-Копецька, яка одночасно була заступницею голови **Координаційної ради російських співвітчизників у Чеській Республіці** (КСОРС), а її партнером виступав фонд «Русский мир». У такій конфігурації співпраця «Мораванів» із SPD означала перетин моравського регіоналістського порядку денного з політичним середовищем, яке вже функціонувало як провідник пов'язаних з РФ ініціатив у Чехії.

Іншим напрямом політичної масштабізації стала участь «Мораванів» з 2023 року в коаліції **STAČILO!** разом із **Комуністичною партією Богемії та Моравії** (KSČM). Коаліція відкрито агітувала за «відновлення земського устрою» Моравії замість сучасного поділу на краї та на виборах 2025 року набрала 4,3% голосів, зупинившись за крок від потрапляння до парламенту. Це важливо, оскільки йдеться вже не про суто маргінальну агітацію, а про спробу підвести моравський порядок денний до межі реального парламентського представництва. Водночас KSČM підтримує зв'язки з Комуністичною партією РФ і [продовжує](#) їх після повномасш-

табного вторгнення Росії в Україну; окремі представники партії мають російські державні нагороди, а її генеральний секретар Роман Блашко [мешкає](#) у Москві.

Показовим є і кадровий склад цього середовища. На виборах до Європейського парламенту від «Мораванів» [балотувався](#) відставний офіцер чеської армії **Мареk Обртел** (*Marek Obrtel*), який фігурував у доповіді Центру оборонних реформ «Солдатики» у зв'язку з відвідуванням представниками його парамілітарної організації Narodní domobrana територій «ДНР» і «ЛНР», а також через наявні зв'язки з організаціями з мережі «Россотрудничества». У 2024 році Обртел був [обраний](#) депутатом Оломуцького краю від згаданої коаліції STAČILO!, що свідчить про проникнення цього середовища не лише в символічну чи протестну, а й у реальну регіональну політику.

У сукупності це показує, що «Моравани» намагаються використовувати коаліції з більшими політичними силами для масштабування свого порядку денного і виходу за межі вузького регіоналістського активізму. Для РФ така конфігурація є корисною з практичної точки зору: вона дозволяє поєднувати моравську автономістську ідентичність з антиєвроатлантичними, антинатівськими та проросійськими політичними платформами, створюючи додаткові канали фрагментації чеського політичного поля.

Таким чином, моравський рух у сучасній Чехії поєднує елементи регіоналізму, автономізму та в окремих випадках сепаратистської тенденції, коли вимоги відновлення моравської суб'єктності виходять за межі культурної окремішності й набувають форми політичної державницької програми. Для РФ це середовище становить інтерес не саме по собі, а як зручний канал впливу: для підживлення антицентрального настрою, поєднання регіоналістського порядку денного з антиєвропейськими та антинатівськими вимогами, легітимації проросійських мереж і фрагментації чеського політичного поля.